

საქართველოს სახალხო დამცველი პრევენციის ეროვნული მექანიზმი ბავშვის უფლებების ცენტრი

სპეციალური ანგარიში
მცირე საოჯახო ტიპის სახლების
მონიტორინგის შესახებ

2015

WWW.OMBUDSMAN.GE

პუბლიკაცია მომზადებულია ფონდის “ღია საზოგადოება – საქართველო”
ფინანსური მხარდაჭერით.

ავტორის/ავტორების მიერ საინფორმაციო მასალაში გამოთქმული მოსაზრება
შესაძლოა არ გამოხატავდეს ფონდ “ღია საზოგადოება-საქართველოს”
პოზიციას. შესაბამისად, ფონდი არ არის პასუხისმგებელი მასალის შინაარსზე.

სარჩევი

შესავალი	5
სტანდარტი 1 – ინფორმაცია მომსახურების შესახებ.....	7
სტანდარტი 2 – მომსახურების ინკლუზიურობა	9
სტანდარტი 3 – კონფიდენციალობის დაცვა	11
სტანდარტი 4 – მომსახურებისას ინდივიდუალური მიდგომა	12
სტანდარტი 5 – ემოციური და სოციალური განვითარება.....	13
სტანდარტი 6 – კვება.....	16
სტანდარტი 7 – დასვენებისა და გაჯანსაღების შესაძლებლობები	18
სტანდარტი 8 – განათლება	20
სტანდარტი 9 – ჯანმრთელობის დაცვა.....	22
სტანდარტი 10 – უკუკავშირისა და გაპროტესტების პროცედურები.....	26
სტანდარტი 11 – ძალადობისგან დაცვა.....	27
ძალადობისგან დაცვის სამართლებრივი გარანტიები	27
ძალადობის ფაქტების იდენტიფიცირებისა და დოკუმენტირების პრობლემა მსტ სახლებში	28
ბულინგი	31
ფიზიკური ძალადობა.....	33
სტანდარტი 12 – ზრუნვა და მეთვალყურეობა	34
სტანდარტი 13 – დამოუკიდებელი ცხოვრებისათვის მომზადება და მომსახურების დატოვება .	37
სტანდარტი 14 – ბენეფიციარზე ორიენტირებული გარემო.....	39
სტანდარტი 15 – უსაფრთხოება და სანიტარული მდგომარეობა.....	40
სტანდარტი 16 – მოთხოვნები პერსონალის მიმართ	42

შესავალი

2014 წლის თებერვალსა და ნოემბერში საქართველოს სახალხო დამცველის სპეციალურმა პრევენციულმა ჯგუფმა, პრევენციის ეროვნული მექანიზმის საქმიანობის ფარგლებში, სახალხო დამცველის ბავშვის უფლებების ცენტრთან ერთად, მონიტორინგი განახორციელა 44 მცირე საოჯახო ტიპის (შემდგომში „მსტ“) სახლში. კერძოდ, თბილისის (13), რუსთავის (2), დუშეთის (1), ახმეტის (1), თელავის (3), მცხეთის (2), ხაშურის (4 სახლი), გორის (1), კასპის (1) გარდაბნის (1), ლაგოდეხის (1 სახლი), საჩხერის მუნიციპალიტეტის სოფელ ბაჯითის (1), ამბროლაურის (1), ქუთაისის (3), ხონის (1), ჩხოროწყუს (1), წალენჯიხის (2), ბათუმის (1), ოზურგეთის (2), ლანჩხუთისა (1) და ზესტაფონის (1) მცირე საოჯახო ტიპის სახლებში. მონიტორინგის მიზანს წარმოადგენდა მსტ სახლებში ბავშვთა უფლებრივი მდგომარეობის შემოწმება და ბენეფიციართათვის მიწოდებული მომსახურების შიდა კანონმდებლობითა და საერთაშორისო სტანდარტებით გათვალისწინებულ მოთხოვნებთან შესაბამისობის დადგენა.

მოსამზადებელ პერიოდში განხორციელდა მონიტორინგის დაგეგმვა, განისაზღვრა შესამოწმებელი სახლების და ვიზიტების, მონიტორინგის ჯგუფებისა და მასში შემავალი წევრების რაოდენობა, ასევე, შემუშავდა სამიზნე ჯგუფებზე გათვლილი თემატური კითხვარები.

მონიტორინგის შემდგომ ეტაპზე შეჯამდა შედეგები, შედგა ტექნიკური ანგარიშები და მათ საფუძველზე მომზადდა წინამდებარე ანგარიში და შესაბამისი რეკომენდაციები. ამასთან, მონიტორინგის შედეგები აისახება საპარლამენტო ანგარიშში.

2014 წლის თებერვალში მონიტორინგის ორი ჯგუფი დაკომპლექტდა პრევენციის ეროვნული მექანიზმის 8 მოწვეული ექსპერტის (მაია ცირამუა, ქეთევან ფილაური, ქეთევან გელაშვილი, ირმა მანჯავიძე, კახა მიქაძე, ნანა ქორიძე, ლალი წულუისკირი, ეკატერინე ქობესაშვილი) და სახალხო დამცველის აპარატის პრევენციისა და მონიტორინგის დეპარტამენტის და ბავშვის უფლებების ცენტრის თანამშრომლებისგან (დანიელ მგელიაშვილი, მელიტა მაისურაძე, ნინო ათაბეგაშვილი, რუსუდან როგავა). 2014 წლის ნოემბრის მონიტორინგის ორი ჯგუფი კი დაკომპლექტებული იყო სახალხო დამცველის აპარატის პრევენციისა და მონიტორინგის დეპარტამენტისა და ბავშვის უფლებების ცენტრის თანამშრომლებისაგან (ნიკოლოზ კვარაცხელია, დანიელ მგელიაშვილი, თამთა ბაბუნაშვილი, თამარ ჩხოლარია), აგრეთვე, პრევენციის ეროვნული მექანიზმის 5 მოწვეული ექსპერტისაგან (ქეთევან ფილაური, მაია ცირამუა, ქეთევან გელაშვილი, ლალი წულუისკირი, ნანა ქორიძე).

წინამდებარე ანგარიშის მომზადებისას, სხვა მასალებთან ერთად, გამოყენებულ იქნა მონიტორინგის ჯგუფის წევრების მიერ მომზადებული ტექნიკური ანგარიშები. სააღმზრდელო დაწესებულებების მონიტორინგი განხორციელდა ბავშვზე ზრუნვის სტანდარტების მიხედვით¹.

¹ საქართველოს მთავრობის 2014 წლის 15 იანვრის №66 დადგენილებით დამტკიცებული „ბავშვზე ზრუნვის სტანდარტების“ შესახებ ტექნიკური რეგლამენტი.

დეტალურად იქნა შესწავლილი თითოეული სტანდარტით გათვალისწინებული მოთხოვნების შესაბამისობა მსტ სახლებში არსებულ მდგომარეობასთან. ანგარიში შედგენილია იმგვარად, რომ ინტერვიუს კონფიდენციალური ხასიათიდან გამომდინარე, არ მოხდეს მსტ სახლების ბენეფიციარის იდენტიფიკაცია.

მონიტორინგის ჯგუფი „სახალხო დამცველის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონით მინიჭებული უფლებამოსილების განხორციელებისას ხელმძღვანელობდა საქართველოს კონსტიტუციით, გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ბავშვის უფლებათა კონვენციით, ბავშვზე ზრუნვის სტანდარტებითა და სხვა შესაბამისი ნორმატიული აქტებით².

მონიტორინგის შედეგებმა ცხადყო, რომ მცირე საოჯახო ტიპის სახლებში კვლავ პრობლემად რჩება პერსონალის კვალიფიკაცია, ბავშვის მიმართ ძალადობა, ბენეფიციართა ჯანმრთელობის დაცვის უფლება, მათი ფსიქოლოგიური/ფსიქიატრიული მომსახურება, განათლების უფლება, დამოუკიდებელი ცხოვრებისთვის მომზადება.

გაეროს ბავშვის უფლებათა კონვენციის მე-20 მუხლის პირველი პუნქტის თანახმად, „ბავშვს, რომელიც დროებით ან მუდმივად მოკლებულია ოჯახურ გარემოს, ანდა, მისივე ყველაზე ჭეშმარიტი ინტერესებიდან გამომდინარე, არ შეიძლება დარჩეს ასეთ გარემოში, უფლება აქვს სახელმწიფოს განსაკუთრებული მფარველობითა და დახმარებით სარგებლობდეს“. ამავე კონვენციის 27-ე მუხლით დაცულია ბავშვის უფლება, უზრუნველყოფილი იყოს ცხოვრების სათანადო დონით, ხოლო ამავე მუხლის მე-3 პუნქტი განსაზღვრავს სახელმწიფოების ვალდებულებას, „დახმარება გაუწიონ მშობლებსა და ბავშვთა აღზრდელ სხვა პირებს ამ უფლების განხორციელებაში, აუცილებლობის შემთხვევაში, მატერიალურად ეხმარებიან და თანადგომას უწევენ პროგრამებს, უწინარესად, საკვებით, ტანსაცმლითა და საცხოვრებლით უზრუნველყოფის თვალსაზრისით“.

მყარი და სტაბილური ოჯახი ბავშვის კეთილდღეობის საფუძველია. დღეს საქართველოში ყველა ოჯახი ვერ უზრუნველყოფს ბავშვის საჭიროებებს. ასეთ შემთხვევაში სახელმწიფო ვალდებულია, თავად აიღოს ბავშვის აღზრდაზე პასუხისმგებლობა და მას განვითარებისათვის შესაბამისი პირობები შეუქმნას.

სახელმწიფო ზრუნვის ერთ-ერთი ფორმაა ბავშვის მცირე საოჯახო ტიპის სახლში განთავსება და ოჯახთან მიახლოებული გარემოს შექმნა, მისი საუკეთესო ინტერესების შესაბამისად. ბენეფიციარებმა უნდა მიიღონ მათ ინდივიდუალურ საჭიროებებზე მორგებული მომსახურება. მომსახურების ინდივიდუალური მიდგომა მნიშვნელოვანია ბავშვის განვითარების პროცესში

² საქართველოს კანონი „სოციალური დახმარების შესახებ“; საქართველოს კანონი „შვილად აყვანისა და მინდობით აღზრდის შესახებ“; საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის მინისტრის, საქართველოს შინაგან საქმეთა მინისტრისა და საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების მინისტრის 2010 წლის 31 მაისის ერთობლივი ბრძანება №152/ნ-№496-№45/ნ ბავშვთა დაცვის მიმართვიანობის (რეფერირების) პროცედურების დამტკიცების შესახებ; საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის მინისტრის 2010 წლის 26 თებერვლის ბრძანება №52/ნ „სპეციალიზებულ დაწესებულებაში პირის მოთავსებისა და ამ დაწესებულებიდან მისი გაყვანის წესისა და პირობების დამტკიცების შესახებ“;

და ზრდის იმის პერსპექტივას, რომ არასრულწლოვანმა სრულად მოახდინოს თავისი შესაძლებლობების განვითარება.

სტანდარტი 1 – ინფორმაცია მომსახურების შესახებ³

გაეროს ბავშვის უფლებათა კონვენციის მე-3 მუხლის მესამე პუნქტის მიხედვით, ბავშვზე ზრუნვისათვის ან მათი დაცვისათვის პასუხისმგებელი დაწესებულებები, სამსახურები უნდა შეესაბამებოდნენ კომპეტენტური ორგანოების მიერ დაწესებულ ნორმებს. ბავშვზე ზრუნვის სტანდარტების პირველი მუხლით განსაზღვრულია იმ დოკუმენტაციის ჩამონათვალი, რომელიც უნდა აწარმოოს მომსახურების მიმწოდებელმა და უზრუნველყოს მისი ხელმისაწვდომობა დაინტერესებული პირებისათვის.⁴

მსტ სახლებში, კანონით დადგენილი წესით, წარმოდგენილი იყო დეტალური საინფორმაციო ფურცელი და სააღმზრდელო საქმიანობის განმახორციელებელი დაწესებულების ლიცენზია. შემუშავებულია ასევე სააღმზრდელო პროგრამა, რომელიც შეიცავს აღზრდის მეთოდიკასა და დღის წესრიგს. სააღმზრდელო პროგრამა გარკვეულ სახლებში კი ერთიანი დოკუმენტის სახით არ აქვთ შემუშავებული⁵. შინაგანაწესი, უმეტეს შემთხვევაში, მოიცავს ბავშვზე ზრუნვის სტანდარტით გათვალისწინებულ ყველა საკითხს. მსტ სახლში იყო წარმოდგენილი საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი წესით გაფორმებული ხელშეკრულებები აღმზრდელებთან.

ბათუმის მცირე საოჯახო ტიპის სახლში⁶ წარმოდგენილია სააღმზრდელო პროგრამა, თუმცა, დღის წესრიგი სრულყოფილი სახით არ არის მოცემული. კერძოდ, არ არის გაწერილი შაბათ/კვირის გეგმა. მსტ სახლში მონიტორინგის ჯგუფისთვის არ იყო ხელმისაწვდომი არც სააღმზრდელო საქმიანობის სალიცენზიო მოწმობა. როგორც მონიტორებს აცნობეს, აღნიშნული დოკუმენტი სერვისის მიმწოდებელი პროვაიდერი ორგანიზაციის ოფისში ინახება. რაც შეეხება შინაგანაწესს, მასში არ არის ასახული ბენეფიციართა მხრიდან სოციალურად მიუღებელი ქცევის მართვის წესები და მეთოდები, კონფიდენციალობის დაცვის საკითხები, თანამშრომლების, მოხალისეებისა და პრაქტიკაზე მყოფი სტუდენტების ქცევის წესები, აგრეთვე ინფექციური დაავადებების თავიდან აცილების მიზნით შემუშავებული წესები.

შინაგანაწესი ხელმისაწვდომია თითქმის ყველა მსტ სახლში, თუმცა არის გარკვეული ხარვეზებიც. არასრულყოფილად იქნა წარმოდგენილი შინაგანაწესი რამდენიმე მსტ⁷ სახლში, ხოლო გარკვეულ შემთხვევებში არ იქნა წარმოდგენილი⁸.

³ საქართველოს მთავრობის 2014 წლის 15 იანვრის №66 დადგენილებით დამტკიცებული „ბავშვზე ზრუნვის სტანდარტების“ შესახებ ტექნიკური რეგლამენტი, სტანდარტი №1

⁴ ბავშვზე ზრუნვის სტანდარტების დამტკიცების შესახებ საქართველოს მთავრობის 2014 წლის 15 იანვრის №66 დადგენილებით დამტკიცებული ტექნიკური რეგლამენტი;

⁵ საქველმოქმედო ჰუმანიტარული ცენტრი „აფხაზეთი“, ლაგოდეხი, სოფელი ბაისუბანი; საზოგადოება „ბილიკის“ მსტ სახლები.

⁶ ბათუმის განათლების, განვითარებისა და დასაქმების ცენტრი, ბათუმი, 26 მაისი ქ. №106

⁷ საქველმოქმედო ჰუმანიტარული ცენტრი „აფხაზეთი“, ლაგოდეხი, სოფელი ბაისუბანი; საქველმოქმედო ფონდი „საქართველოს კარიტასი“, სოფელი გლდანი, 26 მაისი ქ. №41ბ.

მსტ სახლებში აქვთ შემდეგი დოკუმენტაცია: უბედური შემთხვევების აღრიცხვის ჟურნალი, ძალადობის ფაქტების აღრიცხვის ჟურნალი, ნდობის ყუთის გახსნის აღრიცხვის ჟურნალი, ბავშვების, მოზარდების დასასვენებლად და კულტურულ ღონისძიებებზე გაყვანის აღრიცხვის ჟურნალი, გადამდებ დაავადებათა რეგისტრაციის ჟურნალი.

მონიტორინგის შედეგად გამოიკვეთა, რომ ჟურნალები სრულყოფილად არ იწარმოება. აზრის გამოხატვის ჟურნალი მხოლოდ რამდენიმე მსტ სახლშია ხელმისაწვდომი, ძირითადად, ჩანაწერების გარეშე და ამდენად, ფორმალურ ხასიათს ატარებს.

უბედური შემთხვევების აღრიცხვის ჟურნალები, ხშირ შემთხვევაში, ცარიელია, არ ხდება ფაქტების სათანადოდ დოკუმენტირება. ხშირ შემთხვევაში, მონიტორინგის ინფორმაციით, აღმზრდელებს კარგად არა აქვთ გააზრებული უბედური შემთხვევის არსი, ჟურნალში დაფიქსირებულია ბავშვების სახლიდან გაპარვის შემთხვევები.⁹ არის შემთხვევები, როდესაც აღმზრდელები უარყოფენ რაიმე სახის უბედურ შემთხვევას, ხოლო სხვა დოკუმენტები (გადაბარების ჟურნალი, პირადი საქმე, სამედიცინო დოკუმენტი ფორმა №-IV-100/ა, ექიმთან კონტაქტის ბარათი) მათ არსებობას ადასტურებს¹⁰.

მსტ სახლებში უნდა იწარმოებოდეს პირის სპეციალიზებულ დაწესებულებაში მოთავსებისა და ამ დაწესებულებიდან გაყვანის ჟურნალი.¹¹ რიგ შემთხვევებში, ეს დოკუმენტები სტანდარტის შეუსაბამოდ და არასრულყოფილად შევსებული¹².

შესაბამისი წესების დარღვევით ივსება აღსაზრდელის მსტ სახლიდან დროებით გასვლის სპეციალური ჟურნალებიც. ნორიოს¹³ მცირე საოჯახო ტიპის სახლში დაფიქსირდა ბენეფიციარების სახლიდან თვითნებურად გასვლის ფაქტი. არის შემთხვევები, როდესაც ბენეფიციარი, გამყვანი პირის ნაცვლად, თავად აწერს ხელს აღნიშნულ ჟურნალში¹⁴.

დადებით ტენდენციად უნდა შეფასდეს, რომ ოზურგეთის მსტ სახლში¹⁵ ანონიმური ყუთის საფუძველზე არსებული წერილების პასუხად გატარებული ღონისძიებები წარმოებულია კანონით დადგენილი წესით. წარმოების ჩანაწერს თან ახლავს ახსნა-განმარტებებიც. კარგ პრაქტიკას წარმოადგენს შემთხვევის კონფერენცია, რომელსაც ესწრებიან სახლის მენეჯერი,

⁸ ასოციაცია „საქართველოს ეს-ო-ეს ბავშვთა სოფელი“, თბილისი, ნუცუბიძის პლატო, IV მ/რ, ჰერმან გამანერის ქ. №1, სახლი №3

⁹ ასოციაცია „საქართველოს ეს-ო-ეს ბავშვთა სოფელი“, საჩხერე, სოფელი ბაჯითი

¹⁰ ასოციაცია „საქართველოს ეს-ო-ეს ბავშვთა სოფელი“, თბილისი, ნუცუბიძის პლატო, IV მ/რ, ჰერმან გამანერის ქ. 1, სახლი №3

¹¹ საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის მინისტრის 2010 წლის 26 თებერვლის №52/ნ ბრძანება სპეციალიზებულ დაწესებულებაში მოთავსებისა და ამ დაწესებულებიდან გაყვანის წესისა და პირობების დამტკიცების შესახებ, ბრძანების დანართი №3

¹² საქველმოქმედო ფონდი „საქართველოს კარიტასი“, სოფელი გლდანი, 26 მაისის ქ. №41ბ; საზოგადოება „ბილიკი“, ხაშური, პუშკინის ქ. №24; საზოგადოება „ბილიკი“ გორი, თავზიშვილის ქ. №20; საზოგადოება „ბილიკი“ ხაშური, შოლას ქ. №1; საზოგადოება „ბილიკი“ კასპი, სოფელი მეტეხი

¹³ კავშირი „ბავშვი და გარემო“, გარდაბანი, სოფელი ნორიო

¹⁴ „საქართველოს კარიტასი“, თბილისი, სოფელი გლდანი, 26 მაისის ქ. №41ბ

¹⁵ ა(ა)იპ „მომავლის სხივი“, ოზურგეთი, დ. აღმაშენებლის ქ. №148

აღმზრდელები, აღსაზრდელები და სოციალური მუშაკი. ამ შეხვედრაზე განიხილება ყველა საკითხის ირგვლივ არსებული საჭიროებები და ამოცანები.

დადებითად უნდა შეფასდეს ის ფაქტი, რომ ზესტაფონის მსტ სახლში¹⁶ ინახება ჩატარებული შეხვედრების ჟურნალი, სადაც აღნიშნულია ბავშვის საჭიროებები, შეხვედრები სკოლის დირექტორთან. გარდა ამისა, სახლში ჩამოყალიბებულია მშობელთა საბჭო, რომელიც ფსიქოლოგთან ერთად განიხილავს ბავშვების საჭიროებებს.

მსტ სახლებში ინახება ყოველი ბენეფიციარის პირადი საქმე. მონიტორინგის ჯგუფისთვის ხელმისაწვდომი იყო ბენეფიციართა პირადი საქმეები, რომლებიც შეიცავდა საოქმო გადაწყვეტილებას ბენეფიციართა დაწესებულებაში ჩარიცხვის თაობაზე, ბენეფიციარის პირადობის დამადასტურებელ დოკუმენტს, სოციალური მუშაკის მიერ წარმოდგენულ შეფასების ფორმას და დასკვნას, ასევე ინდივიდუალური განვითარებისა და მომსახურების ინდივიდუალურ გეგმებს, ცნობას ბავშვის ჯანმრთელობის მდგომარეობის შესახებ. მონიტორინგის შედეგად გამოიკვეთა, რომ გარკვეულ შემთხვევებში პირადი საქმეები არ იყო სრულყოფილი სახით წარმოდგენილი¹⁷.

რეკომენდაციები საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს:

- მომსახურების მიმწოდებლებმა უზრუნველყონ მსტ სახლებში დასაქმებული პირების საბაზისო მომზადება მუშაობის დაწყებამდე საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროსთან შეთანხმებული სატრენინგო კურსის მიხედვით, ხოლო შემდგომ – კვალიფიკაციის ასამაღლებელი ტრენინგების რეგულარული ჩატარება.
- ზედამხედველობა გაეწიოს ბავშვზე ზრუნვის სტანდარტების პირველი მუხლითა (სტანდარტი №1 – ინფორმაცია მომსახურების შესახებ) და „სპეციალიზებულ დაწესებულებაში მოთავსებისა და ამ დაწესებულებიდან მისი გაყვანის წესისა და პირობების დამტკიცების შესახებ“ საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის მინისტრის 2010 წლის 26 თებერვლის №52/ზ ბრძანების №3 დანართით გათვალისწინებული დოკუმენტაციის სათანადო წესით წარმოების უზრუნველყოფას.

სტანდარტი 2 – მომსახურების ინკლუზიურობა¹⁸

ბავშვზე ზრუნვის სტანდარტების¹⁹ მე-2 მუხლი განსაზღვრავს მომსახურების მიმწოდებლის ვალდებულებას, უზრუნველყოს ბენეფიციარი ისეთი მომსახურებით, რომელიც აკმაყოფილებს

¹⁶ ასოციაცია „საქართველოს ეს-ო-ეს ბავშვთა სოფელი“, ზესტაფონი, სოფელი კვალითი.

¹⁷ ასოციაცია „საქართველოს ეს-ო-ეს ბავშვთა სოფელი“, თბილისი, ნუცუბიძის პლატო, IV მ/რ, ჰერმან გმაინერის ქ. №1, სახლი №7.

¹⁸ საქართველოს მთავრობის 2014 წლის 15 იანვრის №66 დადგენილებით დამტკიცებული „ბავშვზე ზრუნვის სტანდარტების“ შესახებ ტექნიკური რეგლამენტი, სტანდარტი №2

¹⁹ ბავშვზე ზრუნვის სტანდარტების დამტკიცების შესახებ საქართველოს მთავრობის 2014 წლის 15 იანვრის №66 დადგენილებით დამტკიცებული ტექნიკური რეგლამენტი;

მის საჭიროებებს და შეესაბამება მის შესაძლებლობებს. ბენეფიციარებს ასევე ხელი უნდა მიუწვდებოდეთ თემში არსებულ სხვადასხვა მომსახურებაზე.

ბენეფიციარებს, ორგანიზაციების შესაძლებლობის ფარგლებში, ხელი მიუწვდებათ თემში არსებულ სხვადასხვა მომსახურებაზე. ბავშვები იღებენ განათლებას – დადიან სკოლაში, პროფესიულ სასწავლებელში, კოლეჯში, სხვადასხვა სახის საგნობრივ წრეებზე, თუმცა, ასაკისა და ინტერესების გათვალისწინებით, მათი სხვადასხვა აქტივობებში ჩართვა განსხვავებულია და დამოკიდებულია ორგანიზაციის შესაძლებლობებსა და ადგილმდებარეობაზე. ამ მხრივ, არჩევანი ²⁰ განსაკუთრებით შეზღუდულია რეგიონებში. უფროსი ასაკის ბავშვებს, საჭირო რესურსთან დაკავშირების მიზნით, რეგიონის ცენტრში უწევთ გადაადგილება. უმცროსი ასაკის ბავშვები კი ასეთ მანძილზე დამოუკიდებლად ვერ გადაადგილდებიან. ადამიანური რესურსის ნაკლებობის გამო, აღმზრდელიც მოკლებულია შესაძლებლობას, პირადად უზრუნველყოს მცირე ასაკის ბენეფიციარის რეგიონის ცენტრში ტარება.

გარკვეულ შემთხვევებში, აღმზრდელი ვერ გამოკვეთს ბავშვის ინდივიდუალურ საჭიროებებს. მომსახურების ინდივიდუალურ გეგმაში დეტალურად არ არის გაწერილი ბენეფიციარის საჭიროებები და შესაბამისი მომსახურების მიწოდების მნიშვნელობა.²¹ იყო შემთხვევა, როდესაც ბენეფიციარები ვერ სარგებლობდნენ ქალაქში არსებული სხვადასხვა მომსახურებით (სპორტი, ცეკვა, მუსიკა). აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ დღის წესრიგში ასახული წრეებში ჩართულობა, არტ-აქტივობები რეალურად არ ხორციელდება²².

მსტ სახლების მონიტორინგის შედეგად ზოგიერთ შემთხვევაში, გამოიკვეთა საზოგადოებაში მსტ სახლების აღსაზრდელების სტიგმატიზაციის ფაქტები, მცირე საოჯახო ტიპის სახლების აღსაზრდელების მიმართ სკოლაში მასწავლებლებისა და თანაკლასელების მხრიდან არსებული უარყოფითი დამოკიდებულების ტენდენცია.²³

რეკომენდაცია საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს:

- **უზრუნველყოფილ იქნეს რეგიონებში ფუნქციონირებადი მცირე საოჯახო ტიპის სახლების ბავშვებისთვის საჭირო მომსახურების ხელმისაწვდომობა; უზრუნველყოფილ იქნეს ბენეფიციართა დამატებითი რესურსით მხარდაჭერა.**

²⁰ ასოციაცია „საქართველოს ეს-ო-ეს ბავშვთა სოფელი“, საჩხერე, სოფელი ბაჯითი; ა(ა)იპ ასოციაცია „მომავლის სხივი“. ლანჩხუთი, სოფელი ლესა; ასოციაცია „საქართველოს ეს-ო-ეს ბავშვთა სოფელი“, დაბა ჩხოროწყუ, შენგელის ქ. №24

²¹ ასოციაცია საქართველოს ეს-ო-ეს ბავშვთა სოფელი“, ამბროლაური, წერეთლის ქ. №8; საქართველოს ეს-ო-ეს ბავშვთა სოფელი“, ხონი, იპ. ხეივანის ქ. №28; ასოციაცია „საქართველოს ეს-ო-ეს ბავშვთა სოფელი“, წალენჯიხა, სოფელი ქვემო მაზანდარა; ბათუმის განათლების, განვითარებისა და დასაქმების ცენტრი, ბათუმი, 26 მაისი ქ. №106

²² ასოციაცია „საქართველოს ეს-ო-ეს ბავშვთა სოფელი“, ქუთაისი, შალვა დადიანის ქუჩა №17

²³ ასოციაცია „საქართველოს ეს-ო-ეს ბავშვთა სოფელი“, ხონი, იპ. ხეივანის ქ. №28; ა(ა)იპ ასოციაცია „მომავლის სხივი“. ლანჩხუთი, სოფელი ლესა; ასოციაცია „საქართველოს ეს-ო-ეს ბავშვთა სოფელი“, საჩხერე, სოფელი ბაჯითი; საზოგადოება „ბილიკი“ ხაშურის, იმერეთის ქ. 20; ასოციაცია „საქართველოს ეს-ო-ეს ბავშვთა სოფელი“, თბილისი, ნუცუბიძის პლატო, IV მ/რ, ჰერმან გმინერის ქ. №1, სახლი №1.

სტანდარტი 3– კონფიდენციალობის დაცვა²⁴

ბავშვზე ზრუნვის სტანდარტების²⁵ მე-3 მუხლი უზრუნველყოფს ბენეფიციართა პირადი ინფორმაციის კონფიდენციალურობის დაცვას.

მცირე საოჯახო ტიპის სახლებში ბენეფიციართა კორესპონდენციის, საუბრების, პირადი შეხვედრების კონფიდენციალურობა მეტ-ნაკლებად დაცულია, თუმცა აღსანიშნავია, რომ ინდივიდუალური შეხვედრებისთვის ძირითადად გამოიყენება აღსაზრდელის საცხოვრებელი ოთახი. საუბრის კონფიდენციალურობის უკეთ დაცვისათვის მიზანშეწონილია ყველა მცირე საოჯახო ტიპის სახლში გამოიყოს სპეციალური ოთახი, სადაც შესაძლებელი იქნება ბენეფიციართან ინდივიდუალური მუშაობა, კონფიდენციალური გასაუბრება და კონსულტირება.

მცირე საოჯახო ტიპის სახლებში ბენეფიციართა პირადი საქმეები ინახება აღმზრდელთა ოთახებში უცხო პირთათვის ხელმიუწვდომელ ადგილზე. ბავშვებზე არსებული კონფიდენციალური ინფორმაცია დაცულია და საჯაროდ არ განიხილება, თუმცა უნდა აღინიშნოს, რომ აღმზრდელები არ ფლობენ სრულყოფილ ინფორმაციას მე-3 სტანდარტის „თ“ ქვეპუნქტთან დაკავშირებით²⁶.

რეკომენდაცია საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს სოციალური მომსახურების სააგენტოს:

- საუბრის კონფიდენციალურობის დაცვის მიზნით, ყველა მსტ სახლში გამოიყოს სპეციალური ოთახი;
- კონფიდენციალურობის დაცვის მიზნით, შემუშავდეს მცირე საოჯახო ტიპის სახლების მიერ ბენეფიციართა პირადი ინფორმაციის გაცემის თაობაზე უფლებამოსილი პირის თანხმობის ფორმა.

²⁴ საქართველოს მთავრობის 2014 წლის 15 იანვრის №66 დადგენილებით დამტკიცებული „ბავშვზე ზრუნვის სტანდარტების“ შესახებ ტექნიკური რეგლამენტი, სტანდარტი №3

²⁵ ბავშვზე ზრუნვის სტანდარტების დამტკიცების შესახებ საქართველოს მთავრობის 2014 წლის 15 იანვრის №66 დადგენილებით დამტკიცებული ტექნიკური რეგლამენტი;

²⁶ ბავშვისათვის მომსახურების შეწყვეტის შემთხვევაში, მის შესახებ არსებული ინფორმაცია სამი წლის ვადით ინახება მომსახურების მიმწოდებელთან. იმ შემთხვევაში, თუ ორგანიზაცია წყვეტს საქმიანობას და ბენეფიციარები გადადიან სხვა მომსახურებაში მეურვეობისა და მზრუნველობის ორგანოსთან შეთანხმებით ყველა დოკუმენტაცია გადადის მომსახურების ახალ მიმწოდებელთან, ხოლო თუ ბენეფიციარი ბრუნდება ბიოლოგიურ ოჯახში, ბავშვის კანონიერ წარმომადგენელთან შეთანხმებით (თანხმობით) ხდება დოკუმენტაციის გატანა/განადგურება“.

სტანდარტი 4 – მომსახურებისას ინდივიდუალური მიდგომა²⁷

ბავშვზე ზრუნვის სტანდარტების²⁸ მე-4 მუხლი ყურადღებას ამახვილებს ზრუნვის პროცესში ინდივიდუალურ მიდგომებზე, რაც ითვალისწინებს ბავშვის ინდივიდუალურ უნარებსა და მოთხოვნებს. ბენეფიციარის მიერ მიღებული მომსახურება უნდა იყოს მორგებული მის განსაკუთრებულ საჭიროებებზე, რისთვისაც აუცილებელია მიწოდებული აქტივობები ეფუძნებოდეს ბავშვის ძლიერ მხარეებს, ინდივიდუალურ საჭიროებებსა და რესურსებს.

გაეროს ბავშვის უფლებათა კონვენციის 25-ე მუხლი სახელმწიფოს აკისრებს ვალდებულებას, დაიცვას მოვლის მიზნით, სამეურვეოდ გამწესებული ბავშვის უფლება, პერიოდულად შეაფასოს მის მიმართ მეურვეობასთან დაკავშირებული პირობები.

მცირე საოჯახო ტიპის სახლების ყველა ბენეფიციარზე იწარმოება პირადი საქმე. მონიტორინგისას გამოიკვეთა გარკვეული სახის პრობლემები. ინდივიდუალური განვითარებისა და მომსახურების ინდივიდუალური გეგმები ფორმალურ ხასიათს ატარებს: დეტალურად არ ასახავს დასახულ მიზანს, დაგეგმილ ღონისძიებებს, მოსალოდნელ შედეგებს, ზოგადია და მათში არ არის გათვალისწინებული ბენეფიციარის ინდივიდუალური საჭიროებები, დაგეგმილი აქტივობები. კონკრეტული აქტივობის განხორციელების ვადები ხშირად ერთგვაროვანია. ბენეფიციარები, უმეტესად, არ არიან ჩართული თავიანთი გეგმის შედგენის პროცესში. არის შემთხვევები, როდესაც ბავშვს აქვს ჯანმრთელობის პრობლემა, რომელიც არ არის ნახსენები ინდივიდუალური განვითარების გეგმაში.²⁹

სოციალური მუშაკი ვალდებულია, ბავშვის უშუალო განთავსებამდე, დეტალურად გააცნოს პროვაიდერს სახლში მისაღები ბავშვის საქმე, რაც, ხშირ შემთხვევაში არ ხორციელდება. მაგ: რამდენიმე ბავშვს ჩარიცხვისას არ ჰქონდა ჯანმრთელობის ცნობა №IV-100/ა³⁰. ასევე, აღმზრდელებმა აღნიშნეს, რომ რამდენიმე ისე იყო ჩარიცხული, რომ მათზე სრულ ინფორმაციას ისინი არ ფლობდნენ³¹. მონიტორინგმა გამოავლინა, რომ ერთ-ერთ სახლში ბენეფიციარი სპეციალიზებულ დაწესებულებაში პირის მოთავსების წესის დარღვევით 2 თვის განმავლობაში იყო მოთავსებული³².

თანამშრომლობა სოციალურ მუშაკსა და აღმზრდელებს შორის ზედაპირულია. აღმზრდელები არ ფლობენ სრულყოფილ ინფორმაციას სოციალური მუშაკის ფუნქცია-მოვალეობების შესახებ.

²⁷ საქართველოს მთავრობის 2014 წლის 15 იანვრის №66 დადგენილებით დამტკიცებული „ბავშვზე ზრუნვის სტანდარტების“ შესახებ ტექნიკური რეგლამენტი, სტანდარტი №4

²⁸ საქართველოს მთავრობის 2014 წლის 15 იანვრის №66 დადგენილებით დამტკიცებული „ბავშვზე ზრუნვის სტანდარტების“ შესახებ ტექნიკური რეგლამენტი.

²⁹ ა(ა)იპ „მომავლის სხივი“, ოზურგეთი; „ასოციაცია „საქართველოს ეს-ო-ეს ბ/სოფელი“, ზესტაფონი, სოფელი კვალითი. ასოციაცია „საქართველოს ეს-ო-ეს ბ/სოფელი“, ქუთაისი, შალვა დადიანის ქ. №17.

³⁰ ასოციაცია „საქართველოს ეს-ო-ეს ბავშვთა სოფელი“, საჩხერე, სოფელი ბაჯითი, დაბა ჩხოროწყუ, შენგელის ქ. №24;

ა(ა)იპ „ახალგაზრდა პედაგოგთა კავშირი“, ოზურგეთი, აღმაშენებლის ქ. №53; საქველმოქმედო ჰუმანიტარული ფონდი „ბრეს საქართველო“ ქუთაისი, კეკელიძის ქ. №26

³¹ „საქართველოს ეს-ო-ეს ბავშვთა სოფელი“, ზესტაფონი, სოფელი კვალითი

³² ა(ა)იპ ასოციაცია „მომავლის სხივი“, ლანჩხუთი, სოფელი ლესა

გადატვირთული გრაფიკის გამო, სოციალურ მუშაკებს მსტ სახლების ბენეფიციარებთან იშვიათად აქვთ კონტაქტი. ეს კი ბავშვების საჭიროებების არასაკმარისად გამოკვეთის საფრთხეს ქმნის. აღმოსავლეთ საქართველოში მონიტორინგის დროს გამოიკვეთა ტენდენცია, რომ „საქართველოს SOS ბავშვთა სოფელში“ სახელმწიფო სოციალურ მუშაკს „ოჯახის გაძლიერების პროექტის“ სოციალურ მუშაკზე აქვს უფლებამოსილებები „დელეგირებული“. ზოგიერთ შემთხვევაში, აღნიშნული პროექტის სოციალური მუშაკი, საკუთარი ნების საფუძველზე, ბავშვის ოჯახური მდგომარეობის შესასწავლად, ბენეფიციართა ბიოლოგიურ ოჯახებშიც ახორციელებს ვიზიტებს, მიუხედავად იმისა, რომ მას აღნიშნული ქმედების უფლებამოსილება არ გააჩნია.

რამდენიმე მსტ სახლში ინდივიდუალური განვითარების გეგმა სოციალური მუშაკის მიერ შემუშავებულია 2014 წლის იანვარში, აქტივობები გაწერილია 6 თვეზე და შესაბამისად ექვემდებარება გადასინჯვას. ინდივიდუალური განვითარების ახალი გეგმები ბავშვების პირად საქმეებში არ მოიპოვება.³³

მწვავე შემთხვევების დროს არ ჩანს მულტიდისციპლინური მიდგომა – პრობლემის მოგვარებასთან მიმართებაში დასახული ერთობლივი ღონისძიებები.³⁴

რეკომენდაციები საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს სოციალური მომსახურების სააგენტოს:

- უზრუნველყოფილ იქნეს მსტ სახლების პერსონალის გადამზადება ბენეფიციართა მომსახურების ინდივიდუალური გეგმების სრულყოფილი სახით წარმოების სწავლების მიზნით. გეგმების შემუშავების პროცესში გათვალისწინებულ იქნეს ბენეფიციარების და აღმზრდელების მოსაზრებები;
- მეთვალყურეობა გაეწიოს ინდივიდუალური განვითარების გეგმების წარმოებას;
- უზრუნველყოფილ იქნეს ბენეფიციართა მცირე საოჯახო ტიპის სახლებში განთავსებისას, სახლისთვის ბავშვის დოკუმენტაციის დროულად მიწოდება, რისკების ადეკვატური შეფასება და ზრუნვის ალტერნატიული ფორმის განსაზღვრა ბავშვის ჭეშმარიტი ინტერესების გათვალისწინებით.

სტანდარტი 5 – ემოციური და სოციალური განვითარება³⁵

გეროს ბავშვის უფლებათა კონვენციის 27-ე მუხლი განსაზღვრავს ბავშვის უფლებას, უზრუნველყოფილი იყოს ცხოვრების ისეთი დონით, რომელიც აუცილებელია მისი ფიზიკური, გონებრივი, სულიერი, ზნეობრივი და სოციალური განვითარებისათვის. ბავშვზე ზრუნვის სტანდარტების ³⁶ მე-5 მუხლი განმარტავს, რომ მომსახურებაში შექმნილი გარემო უნდა

³³ საქველმოქმედო ჰუმანიტარული ფონდი „ბრეს საქართველო“, ქუთაისი, კეკელიძის ქ. 26

³⁴ საქველმოქმედო ჰუმანიტარული ფონდი „ბრეს საქართველო“, ქუთაისი, კეკელიძის ქ. 26

³⁵ ბავშვზე ზრუნვის სტანდარტების დამტკიცების შესახებ საქართველოს მთავრობის 2014 წლის 15 იანვრის №66 დადგენილებით დამტკიცებული ტექნიკური რეგლამენტი, სტანდარტი №5

³⁶ ბავშვზე ზრუნვის სტანდარტების დამტკიცების შესახებ საქართველოს მთავრობის 2014 წლის 15 იანვრის №66 დადგენილებით დამტკიცებული ტექნიკური რეგლამენტი

უზრუნველყოფდეს ბენეფიციართა ემოციურ და სოციალურ განვითარებას, ამზადებდეს დამოუკიდებელი ცხოვრებისათვის, ხელს უწყობდეს მათ სოციალურ ინტეგრაციას და ოჯახთან კონტაქტების გაძლიერებას.

მცირე საოჯახო ტიპის სახლებში ბავშვთა ემოციური და სოციალური გარემო პირობები, ზრუნვის ფორმები ერთმანეთისაგან განსხვავდება და დამოკიდებულია, როგორც მმართველი ორგანიზაციის ფინანსურ შესაძლებლობებზე, ასევე ამ სახლების ზოგადი ადმინისტრირებისა და მენეჯმენტის მოდელზე (ბრიტანული მოდელი³⁷, პოლონური მოდელი). პოლონური მოდელის შემთხვევაში, მსტ სახლში მუშაობს ხუთი აღმზრდელი, რომელთაგან ერთი იკავებს ლიდერის პოზიციას. თითოეული ბენეფიციარი ცალკეული აღმზრდელის პატრონაჟის ქვეშ იმყოფება, რაც მონიტორინგის ჯგუფის შეფასებით, ზრუნვის პროცესში გარკვეულ სირთულეებს ქმნის. ერთი აღმზრდელი არ არის ინფორმირებული მეორე აღმზრდელის პატრონაჟის ქვეშ მყოფი ბავშვის საჭიროებებზე, პრობლემებზე, მის სტრეს-მოწყვლადობაზე და ფსიქო-ფიზიკურ ჯანმრთელობაზე, რაც თავისთავად, გამორიცხავს ბავშვზე ზრუნვის ერთიანი სტრატეგიის შემუშავების შესაძლებლობას. მსტ სახლების ბენეფიციართა განვითარებისათვის ხელშემწყობი ემოციური და სოციალური გარემოს შექმნა მნიშვნელოვნად არის დამოკიდებული ასევე აღმზრდელების უნარ-ჩვევებზე.

ბავშვის ბიოლოგიური ოჯახების მოძიების, მათთან კონტაქტების აღდგენისა და გამყარების საქმეში დადებითი ტენდენციაა, როგორც სოციალური სამსახურის, ასევე აღმზრდელების მონაწილეობა. ოჯახთან კომუნიკაციის ძირითადი საშუალება ტელეფონია. ბიოლოგიური მშობლები იშვიათად აკითხავენ ბენეფიციარებს, უმრავლესობა ვერ იხსენებს მშობლებთან ბოლო შეხვედრის თარიღს.³⁸

რუსთავის მსტ სახლში³⁹, აღმზრდელებთან გასაუბრების შედეგად, რჩება შთაბეჭდილება, რომ აღმზრდელთა შორის ფუნქციები არაა გადანაწილებული რაიმე ერთიანი სტრატეგიის მიხედვით, არ ჩანს ბენეფიციარებზე ზრუნვისა და აღზრდის ერთიანი სისტემა, რაც, სავარაუდოდ, ვერ უზრუნველყოფს ბენეფიციარებისათვის სრულყოფილი სერვისის მიწოდებას, მათთვის სტრუქტურირებული გარემოს შექმნას.

მსტ სახლების უმრავლესობაში ბენეფიციარები ინტეგრირებული არიან თემში, სკოლის სოციალურ გარემოში, დადიან მათ ოჯახებში სტუმრად, სახლშიც ხშირად იღებენ სტუმრებს. ბავშვებს ჰყავთ მეგობრები⁴⁰. ყოფითი უნარების განვითარების მიზნით, ბავშვები ჩართული არიან საოჯახო საქმეებში: ერთად ამზადებენ საჭმელს, ალაგებენ სახლს. გარკვეულ შემთხვევებში, გამოიკვეთა მცირე საოჯახო ტიპის სახლების აღსაზრდელების მიმართ სკოლაში

³⁷ ბრიტანული მოდელი მაქსიმალურად არის მიახლოებული ოჯახურ გარემოსთან – სახლში განთავსებულია მაქსიმუმ 8 ბავშვი, დედობილ-მამობილი ადგილზეა კვირის დღეებში, ხოლო შაბათ-კვირას მათ ცვლიან სხვა აღმზრდელები(დეიდა-ბიბა). ისინი ერთად იკვებებიან, დედობილ-მამობილს აქვს საკუთარი ოთახი.

³⁸ ასოციაცია „საქართველოს ეს-ო-ეს ბავშვთა სოფელი“, დაბა ჩხოროწყუ, შენგელიას ქ. 24

³⁹ კავშირი „ბავშვი და გარემო“, რუსთავი, ბარათაშვილის ქ. №19

⁴⁰ ასოციაცია „საქართველოს ეს-ო-ეს ბავშვთა სოფელი“, წალენჯიხა, სოფელი ქვემო მაზანდარა; ასოციაცია საქართველოს ეს-ო-ეს ბავშვთა სოფელი“, ამბროლაური, წერეთლის ქ. №8; ა(ა)იპ „მომავლის სხივი“, ოზურგეთი, დ. აღმაშენებლის ქ. №148

მასწავლებლებისა და თანაკლასელების მხრიდან არსებული უარყოფითი დამოკიდებულების შემთხვევები⁴¹.

რამდენიმე მსტ სახლში ინტერიერი მოკლებულია სიმყუდროვეს, კრეატიულობას და არ ქმნის ბავშვის ემოციური და ინტელექტუალური განვითარებისათვის საჭირო გარემოს.⁴² მაგ. ბათუმის მსტ სახლი გაურემონტებელია, ავეჯი ძველი, მოუხერხებელი და დაზიანებულია. ბავშვების გასართობი საშუალებები მცირეწლოვანი ასაკისათვის გათვალისწინებული თოჯინებითა და რამდენიმე წიგნით შემოიფარგლება, სახლში არ აქვთ კომპიუტერი და ინტერნეტი, აქვთ მხოლოდ ერთი ტელევიზორი.

რამდენიმე მსტ სახლში დაკმაყოფილებულია ბავშვების მხოლოდ ბაზისური მოთხოვნილებები, მწირია სათამაშოებისა და წიგნების რაოდენობა, ბავშვის შემეცნებითი, ემოციური და სოციალური განვითარების სხვა საშუალებები,⁴³

არაინფორმატიულია ბავშვის განვითარების ინდივიდუალური გეგმები. ექვსი თვის ვადით შედგენილ გეგმაში ხშირად მეორდება ერთი და იგივე აქტივობა ისე, რომ არ ჩანს მიზნის მიღწევისათვის საჭირო კონკრეტული ნაბიჯები და არ ხდება მიღებული შედეგის შეფასება. დაგეგმილი აქტივობები ყოველთვის არ შეესაბამება ბავშვის ნიჭსა და უნარს და ხშირ შემთხვევაში ფორმალურ ხასიათს ატარებს.⁴⁴

მიუხედავად მსტ სახლების შინაგანაწესით გათვალისწინებული ვალდებულებისა, აღმზრდელები იშვიათად ან უხარისხოდ აწარმოებენ ჩანაწერებს ბავშვის აღზრდის პროცესის ყოველდღიურ მიმდინარეობაზე და ამის მიუხედავად თავიანთ გადატვირთულობას ასახელებენ არსებულ ჩანაწერებში არ ჩანს ცალკეულ ბავშვთან წარმოქმნილი პრობლემების გადაჭრის ან მათი წახალისების თემატიკა, არ ჩანს სკოლის პედაგოგებთან სახლის აღმზრდელების კავშირი და სწავლის პროცესის გაუმჯობესების მიზნით განხორციელებული აქტივობები.

რეკომენდაციები საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს:

- **სოციალურმა სამსახურებმა უფრო აქტიურად იმუშაონ ბიოლოგიური ოჯახების ეკონომიკური და სოციალური მდგომარეობის გაუმჯობესების კუთხით, რათა**

⁴¹ ასოციაცია „საქართველოს ეს-ო-ეს ბავშვთა სოფელი“, ხონი, იპ. ხვიჩიას ქ. №28; ა(ა)იპ ასოციაცია „მომავლის სხივი“. ლანჩხუთი, სოფელი ლესა; ასოციაცია „საქართველოს ეს-ო-ეს ბავშვთა სოფელი“, საჩხერე. სოფელი ბაჯითი; საზოგადოება „ბილივი“ ხაშური, იმერეთის ქ. №20; ასოციაცია „საქართველოს ეს-ო-ეს ბავშვთა სოფელი“, თბილისი, ნუცუბიძის პლატო, IV მ/რ, ჰერმან გამაინერის ქ. №1, სახლი №1.

⁴² ბათუმის განათლების, განვითარებისა და დასაქმების ცენტრი, ბათუმი, 26 მაისი ქ. №106; „საქართველოს ეს-ო-ეს ბავშვთა სოფელი“, ხონი, იპ. ხვიჩიას ქ. №28; კავშირი „ბავშვი და გარემო“, რუსთავი, ბარათაშვილის №19-30

⁴³ ასოციაცია „საქართველოს ეს-ო-ეს ბავშვთა სოფელი“, დაბა ჩხოროწყუ, შენგელიას ქ. №24; ასოციაცია „საქართველოს ეს-ო-ეს ბავშვთა სოფელი“, წალენჯიხა, სოფელი ქვემო მაზანდარა;

⁴⁴ საქველმოქმედო ფონდი „საქართველოს კარიტასი“, თბილისი, ბეჟანიშვილის შეს. №8; საქველმოქმედო ჰუმანიტარული ფონდი „ბრეს საქართველო“, დუშეთი, ნაზი შამანაურის ქ. №94

შესაძლებელი გახდეს ბიოლოგიურ ოჯახთან ბავშვის კონტაქტების გააჯანსაღება და შემდგომში ბავშვის ოჯახში რეინტეგრაცია.

- უზრუნველყოფილ იქნეს ბავშვის ინდივიდუალური საჭიროებების მულტიდისციპლინური შეფასება, განვითარების ინდივიდუალურ გეგმაში მათი რეალური ასახვა და დასახული მიზნების მიღწევის ინდიკატორების შემუშავება.
- დაინერგოს, პრობლემის აქტუალობიდან გამომდინარე, მოკლევადიანი ინდივიდუალური აქტივობების დაგეგმვა. შემუშავდეს მიღწეული შედეგების შეფასების ინდიკატორები.
- დაწესდეს მკაცრი მონიტორინგი მსტ სახლებში „ბავშვზე ზრუნვის სტანდარტით“ განსაზღვრული, ბავშვის ემოციური და სოციალური განვითარებისათვის კეთილსაიმედო გარემოს შექმნასა და შენარჩუნებაზე.

რეკომენდაცია ბათუმის განათლების, განვითარებისა და დასაქმების ცენტრს:

უზრუნველყოს:

- ბათუმის მსტ სახლში ფსიქო-სოციალური გარემოს გააჯანსაღება ფსიქოლოგის მუშაობითა და აღმზრდელთა აქტიური ჩართულობის გზით;
- აღმზრდელთა გადამზადება ბავშვზე ზრუნვის საკითხებში;
- სოციალური სამსახურის აქტიური ჩართულობა ბავშვზე ზრუნვის პროცესში.

სტანდარტი 6– კვება⁴⁵

ბავშვზე ზრუნვის სტანდარტის⁴⁶ მე-6 მუხლით განსაზღვრულია მომსახურების მიმწოდებლის ვალდებულებები ბენეფიციარების საკვებით უზრუნველყოფის პროცესში. ⁴⁷ სახელმწიფო ზრუნვის ქვეშ მყოფი ბავშვი უზრუნველყოფილი უნდა იყოს სათანადო ოდენობის საკვებით მისი ასაკის გათვალისწინებით.

მონიტორინგმა გვიჩვენა, რომ მსტ სახლებში მენიუ არ იყო შედგენილი ამ მოთხოვნების შესაბამისად. მსტ სახლების მენიუ ფორმალურია, გამოირჩევა ერთფეროვნებით და ხშირად არ ემთხვევა მომზადებულ საკვებს⁴⁸, ჩამონათვალი ვრცელია, რაციონი კი, დაუბალანსებელი.

⁴⁵ საქართველოს მთავრობის 2014 წლის 15 იანვრის №66 დადგენილებით დამტკიცებული „ბავშვზე

ზრუნვის სტანდარტების“ შესახებ ტექნიკური რეგლამენტი, სტანდარტი №6

⁴⁶ საქართველოს მთავრობის 2014 წლის 15 იანვრის №66 დადგენილებით დამტკიცებული „ბავშვზე ზრუნვის სტანდარტების“ შესახებ ტექნიკური რეგლამენტი.

⁴⁷ საქართველოს მთავრობის 2014 წლის 15 იანვრის №66 დადგენილებით დამტკიცებული „ბავშვზე ზრუნვის სტანდარტების“ შესახებ ტექნიკური რეგლამენტის მე-6 მუხლი.

⁴⁸ „საქველმოქმედო ფონდი „საქართველოს კარიტასი“, „მწვანე სახლი“, ერისთავის ქ. №2; საქველმოქმედო ჰუმანიტარული ფონდი „ბრეს საქართველო“ მსტ სახლი, დუშეთი, ნაზი შამანაურის ქ. №94; „საზოგადოება ბილიკი“, ხაშური მსტ სახლი, პუშკინის ქ. №24ა, „საქართველოს კარიტასის“ მსტ

აღსანიშნავია, რომ დედობილების/აღმზრდელების მიერ შედგენილ მენიუს არავინ აკონტროლებს. აღმზრდელები ბავშვის ულუფას განსაზღვრავენ „ოჯახში გამოცდილების“ მიხედვით.

ხშირ შემთხვევაში დაკმაყოფილებულია ბავშვების სურვილი, იკვებონ უპირატესად ძეხვეულით, გაყინული ხინკლით, ჭარბად მიიღონ ტკბილეული. აღნიშნული არ პასუხობს ბავშვის საუკეთესო ინტერესებს, ორგანიზმის ჯანსაღი ზრდა–განვითარების მოთხოვნებს. ერთ–ერთ მსტ სახლის მენიუში განსაკუთრებით შეიმჩნეოდა გაზიანი სასმელების სიმრავლე⁴⁹, ხოლო ერთ–ერთი სახლის⁵⁰ სასურსათო საწყობში განთავსებული იყო დიდი რაოდენობით ერთჯერადი სუპი „ანაკომი“, რაც დედობილ–მამობილმა იმით ახსნეს, რომ ეს თავად ბავშვების მოთხოვნას წარმოადგენდა.

ბავშვზე ზრუნვის სტანდარტი მიუთითებს, რომ მომსახურების მიმწოდებელმა საკვების შეზღუდვა არ უნდა გამოიყენოს, როგორც დისციპლინური ზომა. ერთ–ერთი მსტ სახლის წესებში წერია, „თუ ბავშვმა შეგნებულად გამოტოვა საუზმე, მას წილს არ ვუნახავთ, თუმცა სამზარეულოში ყოველთვის იქნება მცირედი წასახემსებელი“.⁵¹ ხოლო ერთ–ერთი მსტ სახლის მონიტორინგისას კი გაირკვა, რომ თუ ბავშვი არ გარეცხავს საკუთარ ჭურჭელს – დაისჯება; ავა მეორე სართულზე ოთახში და მანამ არ ჩამოვა, სანამ ბოდიშს არ მოიხდის და თანხმობას არ განაცხადებს თავისი ჭურჭლის გარეცხვაზე. ეს შეიძლება სადამომდე გაგრძელდეს და ბავშვი შეიძლება სამხარის გარეშეც დარჩეს.⁵²

სახლების გარკვეულ ნაწილში ოთხჯერადი კვების ნაცვლად, სამჯერადი კვებაა გაწერილი. ერთ–ერთ მსტ სახლში ცნობილი გახდა, რომ აღმზრდელ–მამობილის ახლობლები ხშირად მათთან ერთად მსტ სახლში იკვებებიან, რის გამოც ბავშვებს საკმარისი რაოდენობის საკვები არ რჩება.⁵³

მონიტორინგის დროს გამოიკვეთა სასმელი წყლის პრობლემა. მსტ სახლების უმრავლესობაში ვერ წარმოადგინეს წყლის ვარგისიანობის დამადასტურებელი სერტიფიკატი. ასევე, სახლების ლიდერები უმეტესწილად არ ფლობენ ინფორმაციას მათ მიერ მოხმარებული წყლის უსაფრთხოებაზე. ერთ–ერთ მსტ სახლში, სადაც ჭის წყლით სარგებლობენ, გაირკვა, რომ წელიწადში 8 თვის განმავლობაში ჭა დამშრალია და სახლში იძულებული არიან, სოფლის წყაროთი ისარგებლონ⁵⁴.

მსტ სახლებში საკვები პროდუქტების შეძენას მომსახურების მიმწოდებელი სავაჭრო ცენტრებთან და ცალკეულ მაღაზიებთან დადებული ხელშეკრულების საფუძველზე უზრუნველყოფს. პროდუქტის შეძენა შესაძლებელია მხოლოდ ელექტრონული ზედნადების

სახლი, სოფელი გლდანი 26 მაისის ქუჩა, №41 ბ; საქველმოქმედო ფონდი „მომავლის გზა“, თბილისი, ვახისუბნის ქ. №92;

⁴⁹ ა(ა)იპ ასოციაცია „მომავლის სხივი“. ლანჩხუთი. სოფელი ლესა;

⁵⁰ ასოციაცია „საქართველოს ეს-ო-ეს ბავშვთა სოფელი“. დაბა ჩხოროწყუ: შენგელიას ქ. 24;

⁵¹ „საზოგადოება ბილიკი“ კასპის მუნიციპალიტეტი სოფელი მეტეხი;

⁵² ა(ა)იპ საქველმოქმედო ფონდი „საქართველოს კარიტასი“ – სოფელი გლდანი 26 მაისის ქ. №41;

⁵³ საზოგადოება „ბილიკი“ კასპის მუნიციპალიტეტი, სოფელი მეტეხი;

⁵⁴ ასოციაცია „საქართველოს ეს-ო-ეს ბავშვთა სოფელი“. საჩხერე. სოფ. ბაჯითი

გაცემის შემთხვევაში. ამის შესაძლებლობა რეგიონებში იშვიათადაა. მთელს თემში შეიძლება მხოლოდ ერთ მაღაზიას ჰქონდეს მსგავსი მომსახურება. ამიტომ აუცილებელი ხდება მენიუს მორგება ამ მაღაზიაში არსებულ არჩევანთან. რის გამოც, იზღუდება საკვები პროდუქტების ხელმისაწვდომობა და მრავალფეროვნება.

რამდენიმე მსტ სახლში ინახებოდა ვადაგასული საკვები პროდუქტები, როგორცაა ქათამი, ხორცის ფარში. ვარგისიანობის შესახებ წარწერები არ იყო გაკეთებული ხორცის პროდუქტებზე, გატარებულ ხორცზე, ქათმის ბარკლებზე, სოსისზე, თევზზე.⁵⁵ სამზარეულოს კარადებში ბურღულეული, ლობიო ინახებოდა ვადების მითითების გარეშე. ერთ-ერთ სახლში დაფიქსირდა წინა დღეების სადილის ნარჩენების გამოყენების შემთხვევა.⁵⁶

რეგიონში არსებულ მსტ სახლებში გამოიკვეთა საკვები პროდუქტების შეძენის პრობლემები, კერძოდ, რძის და ხორცის პროდუქტების საყიდლად დედობილ-მამობილს უწევს ახლო მდებარე ქალაქში წასვლა, რაც დამატებით დამოკიდებულია ტრანსპორტის ხარჯებთან და ადამიანურ რესურსებთან. აქედან გამომდინარე, უპირატესობას ანიჭებენ ადგილობრივ მაღაზიებში გაყიდვაში არსებულ ხორცის გაყინულ პროდუქტებს და ძეხვეულობას, რომლებსაც უმეტესად ვადები საერთოდ არ აქვს მითითებული.

სამზარეულო მეტნაკლებად ყველა სახლში კეთილმოწყობილია, მაგრამ არცერთ სახლში არ იყო ხელოვნური სავენტილაციო სისტემა და მწერებისგან დამცავი ბადეები. რამდენიმე მსტ სახლში ჭურჭელი იყო ძველი და დაზიანებული.⁵⁷

რეკომენდაცია საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს სოციალური მომსახურების სააგენტოს:

- მსტ სახლებისთვის შემუშავდეს კვების სპეციალური სტანდარტი.
- უზრუნველყოფილ იქნეს მსტ სახლების აღმზრდელთა რეგულარული გადამზადება ბავშვის ზრდა-განვითარების, საკვები პროდუქტების შენახვის, ხარისხის უზენებლობისა და ბავშვის ჯანსაღი, ბალანსირებული კვების საკითხებში.
- მიღებულ იქნეს სათანადო ზომები საკვები პროდუქტების შეუფერხებელი შეძენის განსახორციელებლად;
- რეგულარულად შემოწმდეს წყლის ვარგისიანობა.

სტანდარტი 7 – დასვენებისა და გაჯანსაღების შესაძლებლობები⁵⁸

გაეროს ბავშვის უფლებათა კონვენციის 31-ე მუხლით დაცულია ბავშვის დასვენებისა და თავისუფალი დროის ქონის უფლება. ბავშვზე ზრუნვის სტანდარტების⁵⁹ მე-7 მუხლი ეხება

⁵⁵ აიპ საქველმოქმედო ფონდი „საქართველოს კარიტასი“, სოფელი გლდანი 26 მაისის ქ. №41; საზოგადოება „ბილიკის“ მსტ სახლები, „ეს-ო-ეს სოფლის“ მსტ სახლები;

⁵⁶ „საქართველოს კარიტასი“, „ათი-მნათი“.

⁵⁷ აიპ ასოციაცია „მომავლის სხივი“, ლანჩხუთი. სოფელი ლესა. საზოგადოება „ბილიკი“, გორი, თავიშვილის ქ. №20

⁵⁸ საქართველოს მთავრობის 2014 წლის 15 იანვრის №66 დადგენილებით დამტკიცებული „ბავშვზე ზრუნვის სტანდარტების“ შესახებ ტექნიკური რეგლამენტი, სტანდარტი №7

დასვენებისა და გაჯანსაღების შესაძლებლობების კუთხით მომსახურების მიმწოდებლის ვალდებულებებს.

მონიტორინგმა ცხადყო, რომ დასვენებისა და გაჯანსაღების შესაძლებლობები მსტ სახლებში განსხვავებულია ერთი მხრივ, პროვაიდერი ორგანიზაციის რესურსისა და მეორე მხრივ, აღმზრდელების ჩართულობის ხარისხის მიხედვით. უნდა აღინიშნოს, რომ ყველა მსტ სახლის ბენეფიციარი უზრუნველყოფილია ბავშვზე ზრუნვის სახელმწიფო სტანდარტით განსაზღვრული სეზონური დასვენების უფლებით.

მსტ სახლების უმეტესობაში ბენეფიციარები ჩართული არიან არაფორმალურ აქტივობებში. დადიან სპორტზე, ცეკვაზე, ხატვაზე. ამ კუთხით არსებობს რამდენიმე პრობლემა, კერძოდ: აღმზრდელების ინფორმაციით, ბავშვებს მალე ბეზრდებათ წრეები და ხშირად იცვლიან მათ. არის შემთხვევები, როდესაც ბავშვისთვის სასურველი წრე იმ რაიონში არ ფუნქციონირებს⁶⁰. აქედან გამომდინარე, მნიშვნელოვანია, ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში, განსაკუთრებით მსტ სახლის ადგილის რეგიონებში განსაზღვრისას, ბენეფიციარების ზოგადი საჭიროებების ხელმისაწვდომობის გათვალისწინება.

მსტ სახლების უმეტესობაში აქვთ ტელევიზორი და კომპიუტერი, თუმცა რამდენიმე მათგანში არ იყო ინტერნეტი⁶¹. კომპიუტერით სარგებლობა, უმეტესად, დარეგულირებულია. თითოეული ბენეფიციარი კომპიუტერთან, საშუალოდ, ერთ საათს ატარებს. აღსაზრდელები თავისუფალ დროს ძირითადად ტელევიზორთან ატარებენ. მონიტორინგის განხორციელებისას გამოიკვეთა ტენდენცია, რომ აღმზრდელების უმრავლესობა დასჯის მეთოდად ხშირად კომპიუტერთან მუშაობის აკრძალვას იყენებს. მსტ სახლში „მომავლის გზა“,⁶² ბავშვების განმარტებით, არ სარგებლობენ კომპიუტერით, რადგან „არ შეიძლება, კომპიუტერით მხოლოდ უფროსები მუშაობენ.“ ახმეტის მსტ სახლში⁶³ საერთოდ არ სარგებლობენ კომპიუტერით, რაც სახლის მამობილმა კომპიუტერის „მავნებლობით“ ახსნა. მონიტორინგმა ასევე ცხადყო, რომ ყველა მსტ სახლს⁶⁴ ინტერნეტი არ მიეწოდება. ეს კი პირდაპირაა დაკავშირებული ბენეფიციარების საგანმანათლებლო საჭიროებებთან.

მსტ სახლებში აწარმოებენ ბავშვების დასასვენებლად და კულტურულ ღონისძიებებზე გაყვანის აღრიცხვის ჟურნალს. სახლების უმეტესობაში ბავშვები იშვიათად დაჰყავთ ექსკურსიებსა და კულტურულ ღონისძიებებზე.

⁵⁹ საქართველოს მთავრობის 2014 წლის 15 იანვრის №66 დადგენილებით დამტკიცებული „ბავშვზე ზრუნვის სტანდარტების“ შესახებ ტექნიკური რეგლამენტი.

⁶⁰ ასოციაცია „საქართველოს ეს-ო-ეს ბავშვთა სოფელი“. საჩხერე. სოფ. ბაჯითი; ასოციაცია „საქართველოს ეს-ო-ეს ბავშვთა სოფელი“. დაბა ჩხოროწყუ: შენგელიას ქ. 24; ა(ა)იპ ასოციაცია „მომავლის სხივი“. ლანჩხუთი, სოფელი ლესა

⁶¹ ასოციაცია „საქართველოს ეს-ო-ეს ბავშვთა სოფელი“. საჩხერე. სოფ. ბაჯითი; ასოციაცია „საქართველოს ეს-ო-ეს ბავშვთა სოფელი“. წალენჯიხა. ლევან II დადიანის ქ.

⁶² „მომავლის გზა“, თბილისი, ვახისუბნის ქ. №92

⁶³ „თელავის განათლების, განვითარების და დასაქმების ცენტრი“ ქ. ახმეტა ვაჟა-ფშაველას ქ. 1, შეს. 1;

⁶⁴ საქართველოს კარიტასის მცირე საოჯახო ტიპის სახლი, სოფელი გლდანი, 26 მაისის ქუჩა, №41ბ; კარიტასი „იმედის სხივი“, ერისთავის ქ. №2, სახლი 2; ბაჯეთის მცირე საოჯახო ტიპის სახლი – ასოციაცია „საქართველოს SOS ბავშვთა სოფელი“; „ახალგაზრდა პედაგოგთა კავშირი“ ოზურგეთი, ოზურგეთის მცირე საოჯახო ტიპის სახლი

პრობლემას წარმოადგენს მცირე საოჯახო ტიპის სახლებში ბენეფიციარების ასაკობრივ მოთხოვნილებებსა და ინტერესებზე მორგებული ბიბლიოთეკის არსებობაც. ამ მხრივ დადებითად უნდა შეფასდეს „SOS ბავშვთა სოფლის“ რამდენიმე მსტ სახლი და საქველმოქმედო ფონდის „ჩემი სახლის“⁶⁵ მსტ სახლი.

რეკომენდაციები საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს სოციალური მომსახურების სააგენტოს, პროვაიდერ ორგანიზაციებს:

- სისტემურად იქნეს უზრუნველყოფილი, ბენეფიციარების ინტერესებისა და საჭიროებების შესაბამისად, მათი ჩართვა სხვადასხვა წრეებში, იმუშაონ ბავშვთა მოტივაციის გაზრდაზე, დაფინანსებაზე, ტრანსპორტის გამოყოფაზე;
- მსტ სახლების ადგილმდებარეობის განსაზღვრისას გათვალისწინებულ იქნეს ბენეფიციართა საჭიროებები და ადგილობრივ თემში არსებული შესაბამისი რესურსი.

სტანდარტი 8– განათლება⁶⁶

განათლების უფლება განმტკიცებულია საერთაშორისო და ეროვნული კანონმდებლობით. გაეროს ბავშვის უფლებათა კონვენციის 28-ე მუხლის თანახმად, ბავშვს აქვს განათლების მიღების უფლება და თანაბარი შესაძლებლობების საფუძველზე, სახელმწიფო ვალდებულია ხელი შეუწყოს ამ უფლების რეალიზებას. „ზოგადი განათლების შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-3 მუხლი განსაზღვრავს ზოგადი განათლების სფეროში სახელმწიფო პოლიტიკის ძირითად მიზნებს, მათ შორის აწესებს ზოგადი განათლების ღიაობისა და თანაბარი ხელმისაწვდომობის პრინციპს, ინკლუზიური განათლების დანერგვას და სხვა. აღნიშნული ვალდებულებები განსაკუთრებულ მნიშვნელობას იძენს მაშინ, როდესაც სახელმწიფოს მზრუნველობის ქვეშ მყოფ ბავშვებზეა საუბარი. ბავშვზე ზრუნვის სტანდარტების ⁶⁷ მე-8 მუხლი განსაზღვრავს იმ ვალდებულებებს, რომლებიც მომსახურების მიმწოდებელს ბავშვის მიმართ გააჩნია განათლების უფლების სრულყოფილი რეალიზაციის თვალსაზრისით.

მსტ სახლების უმეტესობაში ბავშვები დამოუკიდებლად მეცადინეობენ. ამასთან, ისინი, უმეტეს შემთხვევაში, საგნებში დამატებით მომზადებასაც საჭიროებენ, განსაკუთრებით უცხო ენასა და მათემატიკაში, რაც პროვაიდერის მხრიდან ხშირ შემთხვევაში, ვერ ხერხდება.

მსტ სახლების უმეტესობაში, აღსაზრდელები საუბრობენ სკოლაში მასწავლებლების მხრიდან ძალადობის ფაქტებზე. არის ბულინგის შემთხვევებიც, რამდენიმე აღსაზრდელმა აღნიშნა, რომ ისინი სკოლის მიმართ სიძულვილს განიცდიან.

არასრულწლოვანებს არ აქვთ სწავლის გაგრძელების ინტერესი და უმეტესად ორიენტირებული არიან პროფესიულ განათლებაზე. ამ ფაქტს აღმზრდელები ბავშვების სიზარმაცით ხსნიან.

⁶⁵ საქველმოქმედო ფონდი „ჩემი სახლი“, ქ.თბილისი, ყიფშიძის ქ. 9ა;

⁶⁶ საქართველოს მთავრობის 2014 წლის 15 იანვრის №66 დადგენილებით დამტკიცებული „ბავშვზე ზრუნვის სტანდარტები“-ს შესახებ ტექნიკური რეგლამენტი, სტანდარტი №8

⁶⁷ ბავშვზე ზრუნვის სტანდარტების დამტკიცების შესახებ საქართველოს მთავრობის 2014 წლის 15 იანვრის №66 დადგენილებით დამტკიცებული ტექნიკური რეგლამენტი;

ჩხოროწყუს⁶⁸ მსტ სახლში განთავსებული 6 ბენეფიციარიდან მხოლოდ ორი დადის საჯარო სკოლაში. დანარჩენებმა აღნიშნეს, რომ დაამთავრეს 9 კლასი და აღარ უნდათ სწავლის გაგრძელება. მოცემული მომენტისათვის რამდენიმე აღსაზრდელი საერთოდ არ არის ჩართული არც ფორმალურ და არც არაფორმალურ საგანმანათლებლო პროცესში. ამ მსტ სახლის 4 ბენეფიციარი ძირითადად სახლშია და კომპიუტერით ერთობა. ისინი არც განათლებას იღებენ, არც რაიმე პროფესიას უფლებიან და არც სხვა საქმით არიან დატვირთული.

აღსანიშნავია, რომ მსტ სახლებს საგანმანათლებლო საჭიროებების უზრუნველყოფაში სხვადასხვა ორგანიზაციები ეხმარებიან, მაგრამ ვერც ისინი ფარავენ ყველა ბენეფიციარის საჭიროებას. ამ პრობლემის მოგვარება არ შეიძლება მხოლოდ ორგანიზაციების ქველმოქმედებაზე იყოს დამოკიდებული; გადაუდებელ აუცილებლობას წარმოადგენს საკითხისადმი სახელმწიფოს მხრიდან სისტემური მიდგომის შემუშავება.

ხოლის⁶⁹ მსტ სახლში მონიტორინგის შედეგად გამოიკვეთა პედაგოგიური გულგრილობა, ბენეფიციართა სასწავლო უნარ-ჩვევების დეფიციტი, შემეცნებითი განვითარების არასათანადო დონე, კომუნიკაციის და ზოგადად სოციალური უნარების სიღარიბე. ამ სურათის მიუხედავად, ინკლუზიური სწავლების პროგრამაში მხოლოდ ერთი ბავშვია ჩართული, რომელმაც წერილობითი განაცხადა უარი სწავლის გაგრძელებაზე.

მონიტორინგის შედეგად გამოიკვეთა, რომ ბათუმის მსტ სახლის⁷⁰ ბენეფიციარ მოსწავლეთა უმრავლესობა საჭიროებს დამატებით მეცადინეობას და ინკლუზიური განათლების პროგრამაში ჩართვას. ამ ბავშვებში გამოვლინდა აკადემიური ჩამორჩენილობა – ისინი ვერ ძლევენ სასწავლო პროგრამას და ინტენსიურ მუშაობას საჭიროებენ. დადებით პრაქტიკად უნდა შეფასდეს ის ფაქტი, რომ ამ სახლში სამ ბენეფიციართან რეგულარულად მუშაობს განვითარების პედაგოგი, თუმცა აღნიშნული სრულად არ ფარავს სახლში მცხოვრები ყველა ბავშვის საჭიროებას.

სახლებში არსებული ბიბლიოთეკები გამოირჩევა მხატვრული ლიტერატურის სიმწირით. წიგნები მოძველებული და ერთფეროვანია; ამასთან, არ შეესაბამება არასრულწლოვანთა ასაკსა და ინტერესებს. უმეტეს შემთხვევაში, სახლებში ბიბლიოთეკების არსებობა ფორმალურ ხასიათს ატარებს.

განსაკუთრებით პრობლემურია სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე ბავშვების მდგომარეობა. ხშირ შემთხვევაში, მათ არ ყავთ სპეციალური პედაგოგები და ისინი დამოუკიდებლად მეცადინეობენ. მათთვის დაგეგმილი აქტივობები არ შეესაბამება მათსავე ინდივიდუალურ საგანმანათლებლო საჭიროებებს.

მცირე საოჯახო ტიპის სახლების მონიტორინგმა ცხადყო, რომ გარკვეულ შემთხვევებში მსტ სახლების პერსონალის ნაწილი არ ფლობს ცოდნას ინკლუზიური განათლების შესახებ. მათ არ იციან, თუ რა ღონისძიებების განხორციელებაა სავალდებულო ამ სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროებების მქონე ბავშვების განათლების უფლების დასაცავად.

⁶⁸ ასოციაცია „საქართველოს ეს–ო–ეს ბავშვთა სოფელი“. დაბა ჩხოროწყუ: შენგელიას ქ. 24

⁶⁹ ასოციაცია „საქართველოს ეს–ო–ეს ბავშვთა სოფელი“, ხონი, იპ. ხვიჩიას ქ. №28

⁷⁰ ბათუმის განათლების, განვითარებისა და დასაქმების ცენტრი, ბათუმი, 26 მაისი ქ. №106

ხშირია შემთხვევები, როდესაც პროვაიდერი ვერ უზრუნველყოფს აბიტურიენტი ბენეფიციარის მომზადებას. ამ შემთხვევაში პერიოდულად მიმართავენ უფასო მოსამზადებელ კურსებს, მოხალისე სტუდენტებს⁷¹.

ინდივიდუალური სასწავლო გეგმის საჭიროების მქონე ბენეფიციართა იდენტიფიკაციასთან ერთად, მნიშვნელოვანია შედგენილი გეგმის რეალური განხორციელებაც. აღნიშნულის უზრუნველსაყოფად, მსტ სახლი ვალდებულია, ითანამშრომლოს საგანმანათლებლო დაწესებულებასთან და აკონტროლოს ეს პროცესი. ამ კუთხით, აღსანიშნავია სკოლის როლიც. მონიტორინგის დროს გამოვლინდა სკოლის მხრიდან თავისი ვალდებულებების უგულებელყოფის რამდენიმე შემთხვევა.

ბენეფიციარების საგანმანათლებლო დაწესებულებაში დასწრებას ზედამხედველობას უწევს დედობილი ან მამობილი, მაგრამ სახლების უმეტესობაში დაფიქსირდა, რომ მათ არ აქვთ სრული ინფორმაცია ბავშვების საგანმანათლებლო საჭიროებებზე და სკოლაში არსებულ პრობლემებზე.

მონიტორინგმა აჩვენა, რომ მსტ სახლის ბენეფიციარების უმრავლესობისთვის უცნობია გაეროს ბავშვის უფლებათა კონვენციის შესახებ. აუცილებელია ბავშვის უფლებების საკითხებში ბენეფიციარებისა და აღმზრდელების ინფორმირებულობის გაზრდა.

რეკომენდაციები საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს:

- უზრუნველყოს პერსონალის გადამზადება განსაკუთრებული საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე ბენეფიციართა ინდივიდუალური სასწავლო გეგმის შესადგენად საჭირო პროცედურებისა და მათი შესრულების კონტროლის საკითხებზე;
- უზრუნველყოს მომსახურების მიმწოდებლებისა და საგანმანათლებლო დაწესებულებების თანამშრომლობა ბენეფიციარების საგანმანათლებლო საჭიროებების გამოსაკვეთად;
- უზრუნველყოს ბენეფიციარების დამატებითი სისტემური და კვალიფიციური მეცადინეობა საჭირო საგნებში და მათი მოტივაციის ამაღლების ხელშეწყობა;
- უზრუნველყოს ბენეფიციარებისა და აღმზრდელების ინფორმირებულობა ბავშვის უფლებებისა და ამ უფლებების დაცვის მექანიზმების შესახებ.

სტანდარტი 9 – ჯანმრთელობის დაცვა⁷²

ბავშვზე ზრუნვის სტანდარტის⁷³ მე-9 მუხლის პირველი პუნქტის მიხედვით, ბენეფიციარები უნდა იზრდებოდნენ ისეთ გარემოში, სადაც წახალისებულია ცხოვრების ჯანსაღი წესი და სათანადო ყურადღება ექცევა მათი ჯანმრთელობის მდგომარეობას.

⁷¹ საქველმოქმედო ჰუმანიტარული ფონდი „ბრეს საქართველო“ ქუთაისი. კეკელიძის ქ. 26

⁷² საქართველოს მთავრობის 2014 წლის 15 იანვრის №66 დადგენილებით დამტკიცებული „ბავშვზე ზრუნვის სტანდარტების“ შესახებ ტექნიკური რეგლამენტი, სტანდარტი №9

სამედიცინო მომსახურების ხელმისაწვდომობა ბავშვთა სადამზრდელი დაწესებულებებში ხორციელდება „ჯანმრთელობის დაცვის შესახებ“ საქართველოს კანონის 135-ე მუხლის შესაბამისად, სადაც მითითებულია, რომ სახელმწიფო უზრუნველყოფს სამედიცინო დახმარებას ობოლი და მშობლების ზრუნვას მოკლებული, ფიზიკური და ფსიქიკური დეფექტების მქონე ბავშვებისათვის განკუთვნილ დაწესებულებებში.

ბავშვზე ზრუნვის სტანდარტის ⁷⁴ თანახმად, მომსახურების მიმწოდებელი ვალდებულია, უზრუნველყოს ბენეფიციართა იმუნიზაციისა და სამედიცინო პროფილაქტიკური შემოწმების პროცესის ხელმისაწვდომობა. ⁷⁵ ბენეფიციართა იმუნიზაციის კუთხით, მსტ სახლებში ასაკობრივი აცრა ყველა ბენეფიციარს აქვს ჩატარებული. ბავშვებს სეზონურად უტარდებათ გრიპის საწინააღმდეგო ვაქცინაცია. მონიტორინგის განხორციელების დროს რამდენიმე ბენეფიციარის შემთხვევაში დაფიქსირდა გრიპის აცრის შემდგომი გართულება. ბავშვები გადაიყვანეს საავადმყოფოში, სადაც შევასდა მათი მდგომარეობა და დაინიშნა მკურნალობა.⁷⁶

აღმზრდელები არ არიან ინფორმირებული იმის შესახებ, თუ რა ქმედებები უნდა განახორციელონ მათ ვირუსული ინფექციის პროფილაქტიკისა და გავრცელების თავიდან აცილების მიზნით. მსტ სახლებში ძირითადად არ აქვთ ინფიცირებული ბავშვების იზოლაციის საშუალება.

ბენეფიციარები გადიან პროფილაქტიკურ შემოწმებას, რაც დასტურდება წარმოდგენილი ფორმით №IV-100/ა. მედიკამენტების შეძენა ხორციელდება ექიმის მიერ გამოწერილი რეცეპტით. საჭირო წამლების შეძენის მხრივ, ავთიაქების არარსებობის გამო, პრობლემები იკვეთება სოფლებში მდებარე მსტ სახლებში. ზოგადად, მსტ სახლებში მედიკამენტების მცირე მარაგები აქვთ გაკეთებული. პირველადი სამედიცინო დახმარების ნივთები საერთოდ არ აღმოჩნდა ერთ-ერთ მსტ სახლში. ⁷⁷ შინაგანაწესით გათვალისწინებულია მედიკამენტების სპეციალურად განკუთვნილ ადგილას შენახვა, თუმცა წამლები რამდენიმე მსტ სახლში ბავშვებისათვისაც ხელმისაწვდომია.⁷⁸

სამედიცინო მომსახურების ხელმისაწვდომობის კუთხით, გამოიკვეთა გარკვეული პრობლემები, მათ შორის ტერიტორიული ხელმისაწვდომობის პრობლემა. რიგ შემთხვევებში პოლიკლინიკა, რომელშიც მსტ სახლის ბენეფიციარები არიან აღრიცხვაზე, შორს მდებარეობს, რაც ართულებს

⁷³საქართველოს მთავრობის დადგენილება №66, 2014 წლის 15 იანვარი, ტექნიკური რეგლამენტი-ბავშვზე ზრუნვის სტანდარტების დამტკიცების შესახებ;

⁷⁴საქართველოს მთავრობის დადგენილება №66, 2014 წლის 15 იანვარი, ტექნიკური რეგლამენტი-ბავშვზე ზრუნვის სტანდარტების დამტკიცების შესახებ;

⁷⁵ მე-9 მუხლის მე-2 პუნქტის „ა“ ქვეპუნქტი;

⁷⁶ ასოციაცია „საქართველოს ეს-ო-ეს ბავშვთა სოფელი“. ქუთაისი ახალგაზრდობის გამზ.მე-3 შეს. სამხრეთ-დასავლეთი. №1 სახლი

⁷⁷ ასოციაცია „საქართველოს ეს-ო-ეს ბავშვთა სოფელი“, წალენჯიხა. ლევან II დადიანის ქ.

⁷⁸ ასოციაცია „საქართველოს ეს-ო-ეს ბავშვთა სოფელი“, ქუთაისი, შალვა დადიანის ქ. №17;

ასოციაცია „საქართველოს ეს-ო-ეს ბავშვთა სოფელი“, ამბროლაური, წერეთლის ქ. №8; ასოციაცია „საქართველოს ეს-ო-ეს ბავშვთა სოფელი“, ზესტაფონი, სოფელი კვალითი; „საქართველოს ეს-ო-ეს ბავშვთა სოფელი“ ნუცუბიძის მე-4 მ/რ გ. გმანერის ქ. №1; მსტ სახლი, ხაშური იმერეთის №20 საზოგადოება „ბილიკი“;

ბავშვების ჯანმრთელობის მდგომარეობის მონიტორინგს და მათი ჯანმრთელობის სათანადო დაცვას.⁷⁹

ცხოვრების ჯანსაღ წესთან დაკავშირებით იკვეთება მეტი საგანმანათლებლო აქტივობების ჩატარების საჭიროება. მიუხედავად იმისა, რომ აღმზრდელების ნაწილს გავლილი აქვს საგანმანათლებლო ტრენინგები რეპროდუქციულ ჯანმრთელობასთან დაკავშირებულ საკითხებზე, მათ მაინც უჭირთ საუბარი საპირისპირო სქესის ბენეფიციარებთან. სახლების უმრავლესობაში ბენეფიციარები ეწევიან სიგარეტს, ბავშვები ნაკლებად არიან ჩართული სპორტულ-გამაჯანსაღებელ ღონისძიებებში. აღმზრდელები დამოუკიდებლად ვერ უმკლავდებიან ბენეფიციართა რთულ ქცევას.⁸⁰

აღმოსავლეთ საქართველოში მსტ სახლების ბენეფიციართათვის ამბულატორიული სამედიცინო მომსახურება, ტერიტორიული მდებარეობის პრინციპით, პირველადი ჯანდაცვის ობიექტებში ხორციელდება, ხოლო სტაციონარული მომსახურება – თბილისის ბავშვთა სავადმყოფოებსა და რეგიონულ სამედიცინო ცენტრებში.

მცირე საოჯახო ტიპის სახლებში ბენეფიციართა განთავსებისას, სხვა აუცილებელ დოკუმენტებთან ერთად, აუცილებელია, წარმოდგენილი იქნეს ჯანმრთელობის მდგომარეობის ცნობა (სამედიცინო დოკუმენტაცია ფორმა №IV-100/ა).⁸¹ დაფიქსირდა შემთხვევები, როდესაც ბენეფიციარები აღნიშნული სამედიცინო ფორმის გარეშე იყვნენ განთავსებული მსტ სახლებში.⁸² არის შემთხვევები, როდესაც მსტ სახლის გამოცვლისას ყოვნდება ბავშვის სამედიცინო დოკუმენტაციის გადატანა საცხოვრებელი ადგილის მიხედვით, რაც, თავის მხრივ, აფერხებს სამედიცინო მომსახურების მიწოდებას.⁸³

რიგ შემთხვევებში, ცნობა ჯანმრთელობის მდგომარეობის შესახებ - ფორმა №IV-100/ა, არ არის სრულად შევსებული, რაც აფერხებს მკურნალობის პროცესს, ამასთან, არ გვიჩვენებს ბენეფიციარების ჯანმრთელობის მდგომარეობის რეალურ სურათს, აფერხებს დაავადების ადრეულ დიაგნოსტიკას.

პრობლემად რჩება სოციალური მუშაკის როლი ბავშვის ჯანმრთელობის დაცვის ადმინისტრირების სფეროში. სოციალური მუშაკის მიერ შედგენილ ინდივიდუალური განვითარების გეგმებში, უმრავლეს შემთხვევაში, პუნქტი „ჯანმრთელობის მდგომარეობა“ ფორმალურადაა შევსებული. ინდივიდუალური გეგმების გადასინჯვისას, შეფასებები მეორდება, რაც არ ასახავს ბავშვის ჯანმრთელობის რეალურ მდგომარეობას და საჭიროებებს. ეს

⁷⁹ „საქართველოს კარიტასი“, თბილისი, ბეჟანიშვილის ქ. №8; მსტ სახლი „სათნოება“

⁸⁰ ასოციაცია „საქართველოს ეს-ო-ეს ბავშვთა სოფელი“, ქუთაისი, შალვა დადიანის ქ. №17
ბათუმის განათლების, განვითარებისა და დასაქმების ცენტრი. ბათუმი, 26 მაისი ქ. №106

⁸¹ საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის მინისტრის 2010 წლის 26 თებერვლის №52/ნ ბრძანება „სპეციალიზირებულ დაწესებულებაში პირის მოთავსებისა და ამ დაწესებულებიდან მისი გაყვანის წესისა და პირობების დამტკიცების შესახებ“, მუხ. 6;

⁸² „ასოციაცია ჩვენი სახლი საქართველო“, ხაშური შოლის ქ.#1, საქველმოქმედო ფონდი „საქართველოს კარიტასი“, მის: ბეჟანიშვილის შეს. №8. „საქართველოს კარიტასი“, მსტ სახლი „ათი მნათი“, ერისთავის ქ. N2

⁸³ „საქართველოს კარიტასი“, თბილისი, ბეჟანიშვილის ქ. №8; „იმედის სხივი“; საქველმოქმედო ფონდი „საქართველოს კარიტასი“;

გარემოება მიანიშნებს სოციალური მუშაკებისა და აღმზრდელების თანამშრომლობის დეფიციტზე.

„ბრეს საქართველოს“ მსტ სახლში ყველა სამედიცინო დოკუმენტაცია ინახებოდა მკურნალ ექიმთან და სოციალურ მუშაკთან, აღნიშნული ხელს უშლის ბენეფიციარების ჯანმრთელობის მდგომარეობის დინამიკაში მეთვალყურეობას.⁸⁴

სამედიცინო მომსახურება მსტ სახლის ბენეფიციარებისათვის უზრუნველყოფილია სახელმწიფო სადაზღვევო ვაუჩერით, თუმცა სახალხო დამცველის გასული წლების ანგარიშებშიც აღინიშნა, რომ ვაუჩერის ფარგლებში დაფინანსებისას, არ არის გათვალისწინებული ბავშვთა და მოზარდთა ასაკის თავისებურებები და საჭიროებები, რაც აისახება სამედიცინო მომსახურების ხელმისაწვდომობის ეფექტურობაზე.

მოზარდობის ასაკში ხშირია დარღვევები ენდოკრინული და სქესობრივი მომწიფების მხრივ, ხშირ საჭიროებას წარმოადგენს, აგრეთვე, მხედველობის კორექცია და სათვალის შეძენა. მონიტორინგმა გვიჩვენა, რომ სტომატოლოგიური დახმარება მსტ სახლების უმეტესობაში კვლავ პრობლემატურია, რადგან სადაზღვევო პაკეტი არ ფარავს ამ მომსახურებას. მსტ სახლების პროვაიდერების ვალდებულებაა ბენეფიციართა სტომატოლოგიური მკურნალობის უზრუნველყოფაც.

რეკომენდაცია საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს:

- პროფილაქტიკური სამედიცინო შემოწმება უნდა ტარდებოდეს ბავშვის სრული სამედიცინო და სოციალური ანამნეზის გათვალისწინებით, რაც ასახული უნდა იყოს სამედიცინო ფორმაში №IV-100/ა. აღნიშნულს არ უნდა ჰქონდეს ფორმალური ხასიათი. სამედიცინო საქმიანობის სახელმწიფო რეგულირების სააგენტომ მცირე საოჯახო ტიპის სახლების ბენეფიციარებისათვის უნდა უზრუნველყოს სამედიცინო დოკუმენტაციის ფორმის №IV-100/ა სრულფასოვნად წარმოება. მან სავალდებულო უნდა გახადოს ბავშვის წონის და სიმაღლის გაზომვა და ჩანაწერის გაკეთება მათზე.
- უზრუნველყოს ბენეფიციართათვის ადეკვატური სამედიცინო მომსახურების დროული მიწოდება;
- ზედამხედველობა გაეწიოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს სსიპ სოციალური მომსახურების სააგენტოს სოციალური პროგრამებისა და მეურვეობა-მზრუნველობის დეპარტამენტის მიერ ორგანიზებული სამუშაო ჯგუფის მიერ შემუშავებული დოკუმენტით – „მცირე საოჯახო ტიპის სახლში სოციალური მუშაკისა და მომსახურების მიმწოდებლის ფუნქციების და მოვალეობების განაწილების შესახებ“ – გაწერილი ფუნქცია-მოვალეობების ჯეროვნად შესრულებას და ბავშვის ინდივიდუალურ საჭიროებებზე მორგებული ინდივიდუალური განვითარების გეგმების წარმოებას.
- გადაუდებელი წესით ჩარიცხვის დროს მსტ სახლში დაუყოვნებლივ უნდა იქნეს უზრუნველყოფილი ჯანმრთელობის მდგომარეობის შეფასება, ბენეფიციართა ჯანმრთელობისათვის საფრთხის თავიდან აცილების მიზნით;

⁸⁴ საქველმოქმედო ჰუმანიტარული ფონდი „ბრეს საქართველო“, ქუთაისი, კვეკელიძის ქ. №26

- ხელი შეეწყოს ჯანსაღი ცხოვრების წესის დამკვიდრებას. გაიზარდოს ფიზიკური აქტივობებისა და სპორტის როლი მცირე საოჯახო ტიპის სახლების ბენეფიციართა ყოველდღიურ ცხოვრებაში;
- სრულად იქნეს დაცული ინფექციის კონტროლის მოთხოვნები. უზრუნველყოფილ იქნეს აღმზრდელთა და ბენეფიციართა ინფორმირებულობა გადამდები დაავადებების შესახებ;
- უზრუნველყოფილ იქნეს მსტ სახლებში მედიკამენტების უსაფრთხო შენახვა და მედიკამენტების მიღების დოკუმენტირება.

სტანდარტი 10 – უკუკავშირისა და გაპროტესტების პროცედურები⁸⁵

ბავშვზე ზრუნვის სტანდარტების⁸⁶ მე-10 მუხლის შესაბამისად, მომსახურების მიმწოდებელმა ბავშვისა და მისი კანონიერი წარმომადგენლისათვის მომსახურების მიწოდების ფორმისა და ხარისხის შესახებ უნდა შექმნას უკუკავშირისა და პროტესტის გამოხატვის მარტივი და ნათელი პროცედურა.

მონიტორინგის შედეგად გამოიკვეთა, რომ მსტ სახლებში, ხშირ შემთხვევაში, აწარმოებენ აზრის გამოხატვის პასუხად გატარებული ღონისძიებების აღრიცხვის ჟურნალს. უმრავლეს შემთხვევაში, ჩანაწერები ფიქსირდება, მაგრამ არ იკვეთება, რა ვადებში განხორციელდა შესაბამისი რეაგირება და რა შედეგი იქნა მიღწეული ან ეს დოკუმენტი სულაც ცარიელი გვხვდება. ამდენად, ის ხშირად ფორმალური ხასიათისაა.

უკუკავშირის უზრუნველყოფის მიზნით, მსტ სახლებში ფუნქციონირებს საჩივრის ყუთები, რომლებიც ხშირ შემთხვევაში ცარიელია. უკუკავშირისა და გაპროტესტების პროცედურები სერვისის მიმწოდებელთა მხრიდან ნაკლებადაა წახალისებული და სერვისის მომხმარებლები, არაინფორმირებულობის გამო, ამ უფლებით არ სარგებლობენ.

მსტ სახლებში თვალსაჩინო ადგილასაა დამაგრებული საჩივრების ყუთი. მონიტორინგის ექსპერტთა მიერ ინტერვიუებული ბენეფიციარები აცხადებენ, რომ იშვიათად სარგებლობენ ამ ყუთით. მონიტორინგის დროს უკუკავშირისა და გაპროტესტების ჟურნალი თითქმის ყველა სახლში ან ცარიელი იყო ან არ იყო სრულყოფილად ნაწარმოები. ამ მხრივ, განსაკუთრებით გამოიკვეთა ბათუმის მსტ სახლი⁸⁷. ყუთი მოთავსებული იყო ბავშვებისათვის მიუწვდომელ ადგილას. მას არ ჰქონდა წარწერა. ამკარა იყო, რომ ამ სახლში ის სრულიად უფუნქციო საგანს წარმოადგენს. უკუკავშირის რვეული მონიტორებს ცარიელი დახვდათ.

ჩხოროწყუს მსტ სახლში⁸⁸ ბენეფიციარები არ არიან ინფორმირებული იმის შესახებ, რომ მათ შეუძლიათ, გამოთქვან საკუთარი მოსაზრება ან გააპროტესტონ მომსახურების ხარისხი. არ

⁸⁵ საქართველოს მთავრობის 2014 წლის 15 იანვრის №66 დადგენილებით დამტკიცებული „ბავშვზე ზრუნვის სტანდარტები“-ს შესახებ ტექნიკური რეგლამენტი, სტანდარტი №10

⁸⁶ ბავშვზე ზრუნვის სტანდარტების დამტკიცების შესახებ საქართველოს მთავრობის 2014 წლის 15 იანვრის №66 დადგენილებით დამტკიცებული ტექნიკური რეგლამენტი;

⁸⁷ ბათუმის განათლების, განვითარებისა და დასაქმების ცენტრი, ბათუმი, 26 მაისი ქ. №106

⁸⁸ ასოციაცია „საქართველოს ეს-ო-ეს ბავშვთა სოფელი“, დაბა ჩხოროწყუ, შენგელიას ქ. №24

არსებობს წინასწარ შეთანხმებული პროცედურა, რომელიც ბენეფიციარს ან მის კანონიერ წარმომადგენელს მისცემს შესაძლებლობას თავისი მოსაზრება ანონიმურად დააფიქსიროს.

რეკომენდაციები პროვაიდერ ორგანიზაციებს:

- მცირე საოჯახო ტიპის სახლების დოკუმენტაციაში სრულყოფილად იქნას გაწერილი უკუკავშირის და გაპროტესტების პროცედურები, მოხდეს ბენეფიციართა ინფორმირება უკუკავშირისა და გაპროტესტების წესების შესახებ და სათანადო წესით აღირიცხოს უკუკავშირის ყველა შემთხვევა;
- უზრუნველყოფილ იქნეს მსტ სახლების ბენეფიციარების მიერ უკუკავშირისა და გაპროტესტების უფლებით სარგებლობა, მათი რეგულარული ინფორმირებულობის, წესების გამარტივების, უკუკავშირის ანონიმური კითხვარების გამოყენების და წამოჭრილი პრობლემების სისტემატიური ინტერაქტიური განხილვის გზით.

სტანდარტი 11 – ძალადობისგან დაცვა⁸⁹

„ბავშვზე ზრუნვის სტანდარტების“⁹⁰ მე-11 მუხლით განსაზღვრულია ბავშვის უფლება, დაცული იყოს ძალადობისგან. „ყველა ბენეფიციარი დაცულია ნებისმიერი სახის ძალადობისგან (ფიზიკური, ფსიქოლოგიური, სექსუალური, ეკონომიკური, იძულება) როგორც მომსახურებაში, ისე მის ფარგლებს გარეთ“ და მომსახურების მიმწოდებელს ავალდებულებს, „იგნობდეს და იხელმძღვანელოს მოქმედი კანონმდებლობით“, „საჭიროების შემთხვევებში, უზრუნველყოს სათანადო ღონისძიებების გატარება ბენეფიციართა ფსიქო-სოციალური დახმარების მიზნით“ და „ძალადობის ყველა ფაქტი თუ განცხადება ასევე, მის საპასუხოდ გატარებული ღონისძიება, წერილობით აღირიცხოს სპეციალურ ჟურნალში“.

ძალადობისგან დაცვის სამართლებრივი გარანტიები

ბავშვის უფლებათა კონვენციის მე-19 მუხლის თანახმად: „მონაწილე სახელმწიფოები ყველა აუცილებელ საკანონმდებლო, ადმინისტრაციულ, სოციალურ და საგანმანათლებლო ზომას ღებულობენ იმ მიზნით, რათა ბავშვი დაიცვან მშობლების, კანონიერი მეურვეების ან ბავშვზე მზრუნველი ნებისმიერი სხვა პირის მხრიდან ყველანაირი ფორმის ფიზიკური თუ ფსიქოლოგიური ძალადობისაგან, შეურაცხყოფისა თუ ბოროტად გამოყენებისაგან, მზრუნველობის მოკლებისა თუ დაუდევარი მოპყრობისაგან, უბეში მოქცევისა თუ ექსპლუატაციისაგან, სექსუალური ბოროტების ჩათვლით“. კონვენციის 36-ე მუხლის მიხედვით, სახელმწიფოს ვალდებულებას წარმოადგენს, დაიცვას ბავშვები ექსპლუატაციის ყველა სხვა ფორმისაგან, რომელიც ზიანს აყენებს ბავშვის კეთილდღეობის ნებისმიერ ასპექტს, ხოლო 37-ე

⁸⁹ ბავშვზე ზრუნვის სტანდარტების დამტკიცების შესახებ საქართველოს მთავრობის 2014 წლის 15 იანვრის №66 დადგენილებით დამტკიცებული ტექნიკური რეგლამენტი, სტანდარტი №11.

⁹⁰ „ბავშვზე ზრუნვის სტანდარტების“ დამტკიცების შესახებ საქართველოს მთავრობის 2014 წლის 15 იანვრის №66 დადგენილებით დამტკიცებული ტექნიკური რეგლამენტი;

მუხლის „ა“ პუნქტის შესაბამისად, არც ერთი ბავშვი არ იყოს წამების, სასტიკი, არაადამიანური ან ღირსების შემლახველი მოპყრობის ან სასჯელის მსხვერპლი.

გაეროს ბავშვის უფლებების კომიტეტი, თავის ზოგად კომენტარში №8, მოუწოდებს სახელმწიფოებს, მოახდინონ სწრაფი რეაგირება არასრულწლოვანთა მიმართ ნებისმიერი სახის ფიზიკური ძალადობის აღმოსაფხვრელად.⁹¹ აღნიშნულ კომენტარში კომიტეტმა განსაზღვრა, რომ დისციპლინა მკაფიოდ უნდა იყოს გამოიყენებული ძალადობისაგან. ეს უკანასკნელი, პირველისგან განსხვავებით, იწვევს გარკვეული ინტენსივობის ტკივილს, დისკომფორტსა და დამცირებას. ამავე კომენტარში მოცემულია არასრულწლოვანთა ძალადობის ფორმების შესაბამისი დეფინიციები. „სხეულებრივი“ თუ „ფიზიკური“ სასჯელი განმარტებულია, როგორც ნებისმიერი სახის სასჯელი, რომლისთვისაც გამოიყენება ფიზიკური ძალა და მიზნად ისახავს მიაყენოს კონკრეტული ხარისხის, მათ შორის, მსუბუქი ტკივილი ან დისკომფორტი. იგი შეიძლება გამოიხატოს სხვადასხვა ფორმად, თუმცა ნებისმიერი მათგანი დამამცირებელ მოპყრობად ითვლება.⁹² კომიტეტის თქმით, არანაკლებ მძიმე და დამამცირებელია იმ სასჯელების გამოყენება, რომლებიც არაა სხეულებრივი და გულისხმობს არასრულწლოვნის დამცირებას, შეურაცხყოფას, ცილისწამებას, მუქარას, დაშინებას და ა.შ. აღნიშნული, კომიტეტის აზრით, აშკარად შეუსაბამოა ბავშვის უფლებათა კონვენციის მიზნებთან და პრინციპებთან.⁹³

აუცილებელია აღინიშნოს, რომ ევროპის საბჭოს მიერ შეიქმნა 2012–2015 წლების სამოქმედო გეგმა ბავშვის უფლებების სფეროში, რომელშიც ერთ–ერთ უმნიშვნელოვანეს ობიექტს ბავშვების ძალადობისაგან დაცვა წარმოადგენს. აღნიშნულ მოხსენებაში განსაკუთრებით ხაზგასმულია არასრულწლოვანთა მიმართ ძალადობის წინააღმდეგ ბრძოლის აუცილებლობა და აღნიშნული ფაქტების მიმართ ნულოვანი ტოლერანტობა.⁹⁴

ერთი მხრივ, ბენეფიციართა ბიოლოგიური ოჯახების დისფუნქციურმა ხასიათმა, ძალადობის გამოცდილებამ, ინსტიტუციურმა აღზრდამ და აღზრდის ფორმების ხშირმა ცვლამ, ამ ბავშვების ფსიქო–ემოციურ განვითარებას თავისი დადი დააჩნია და შესაბამისი სახელმწიფო სამსახურები კონკრეტული გამოწვევების წინაშე დააყენა. ხოლო მეორე მხრივ, მიუხედავად იმ ფაქტისა, რომ ბავშვზე ზრუნვაში ჩართული პერსონალის უმრავლესობა გადამზადებულია ბავშვის ძალადობისაგან დაცვისა და ბავშვის რთული ქცევის მართვის საკითხებში, 2014 წლის განმავლობაში მცირე საოჯახო ტიპის სახლებში განხორციელებული მონიტორინგის შედეგებმა გვიჩვენა, რომ მსტ სახლებში, ამ კუთხით პრობლემები ჯერ კიდევ არსებობს და მათი დაძლევა სახელმწიფოს გადაუდებელ ამოცანას წარმოადგენს.

ძალადობის ფაქტების იდენტიფიცირებისა და დოკუმენტირების პრობლემა მსტ სახლებში

⁹¹ General Comment №8, *the Right of the Child to Protection from Corporal Punishment and other Cruel or Degrading Forms of Punishment*, Committee on the Rights of the Child, 2006, Para. 2.

⁹² General Comment №8, *the Right of the Child to Protection from Corporal Punishment and other Cruel or Degrading Forms of Punishment*, Committee on the Rights of the Child, 2006, Para. 11.

⁹³ იქვე.

⁹⁴ Council of Europe Strategy for the Rights of Child (2012 – 2015), *Committee of Ministers*, No.: CM (2011)171, 2012, PP. 5-6.

ყველა მსტ სახლში აქვთ ძალადობის რეგისტრაციის ჟურნალი ან სპეციალური რვეული, მაგრამ ჩანაწერები არ შეესაბამება მსტ სახლში არსებულ რეალობას და სათანადოდ არ ფიქსირდება ძალადობის ყველა ფაქტი. არ ხდება ძალადობის პრევენცია – არ ტარდება პრობლემის ერთობლივი განხილვა და უკუკავშირის შეფასება, შემეცნებით/აღმზრდელობითი თემატური შეხვედრები, არ არის წახალისებული ბავშვთა შორის ერთმანეთზე ზრუნვა, გუნდური თამაშები, ქცევის მართვის ჯგუფური ფსიქოთერაპია და სხვა.

ერთ–ერთი მსტ⁹⁵ სახლის ძალადობის აღრიცხვის ჟურნალში ფიქსირდება 2013 წლის ჩანაწერი ბავშვის მიერ გაკეთებულ განცხადებაზე, მამობილის მხრიდან მასზე განხორციელებული ძალადობის შესახებ. არ განხორციელებულა ბავშვზე ზრუნვის პროცესზე პასუხისმგებელი პირების მიერ საკითხის უფრო ღრმად შესწავლა, ძალადობის პრევენციისათვის საჭირო ღონისძიებების ინიცირება და ტრავმული განცდების მქონე ბავშვის ფსიქო-სოციალური რეაბილიტაცია. აღნიშნული შემთხვევის შესახებ, სახალხო დამცველის 2012 წლის ანგარიშში მოყვანილია ფაქტები, თუმცა მიმდინარე მონიტორინგის განხორციელების დროსაც მამობილი კვლავ მსტ სახლში აგრძელებდა მუშაობას.

ბენეფიციარებისა და აღმზრდელების გადმოცემით, მსტ სახლებში, უმეტეს შემთხვევებში, იყენებენ ქცევის მართვის პოზიტიურ და ქცევის შეზღუდვის არაძალადობრივ ფორმებს, თუმცა აღნიშნული არ არის დოკუმენტირებული. პირად საქმეში არსებული არცერთი დოკუმენტი ან აღმზრდელის პირადი ჩანაწერი არ მოიცავს ინფორმაციას წახალისებისა და შეზღუდვის სახეების, ან მისი რომელიმე ფორმის გამოყენების შესახებ. ბენეფიციართა გადმოცემით, შეზღუდვა შეიძლება ეხებოდეს კომპიუტერის გამოყენებას. მაგალითად, საქველმოქმედო ფონდის „საქართველოს კარიტასის“⁹⁶ მსტ სახლში მონიტორინგის განხორციელების დროს, ბენეფიციარებს კომპიუტერით სარგებლობა თვეწახევრით ჰქონდათ აკრძალული. სოფელ კურდღელაურის მსტ სახლში⁹⁷ ბენეფიციარები აქტიურად არიან ჩართული სახლის მოვლისა და დასუფთავების სამუშაოებში. ისინი ამბობენ, რომ აქვთ დაწესებული მორიგეობა. გამოიკვეთა, რომ შრომობენ ძირითადად ბავშვები, ხოლო უფროსები ეხმარებიან, რაც კარგად ჩანს აღმზრდელთა ყოველდღიური ჩანაწერებიდანაც. მიუხედავად იმისა, რომ აღმზრდელები უარყოფენ ბენეფიციარების რაიმე ფორმით დასჯის პრაქტიკას, აღმზრდელთა ჩანაწერებიდან და ინტერვიუების პროცესიდან გამოიკვეთა, რომ ისინი დასჯის მეთოდებად იყენებენ გარეთ გასვლის შეზღუდვას, სიტყვიერ შეურაცხყოფას, ოთახში გამოკეტვას, მუქარას, სახლის დალაგების იძულებას. აღმზრდელებს უძნელდებათ ბენეფიციართა ემოციური საჭიროების იდენტიფიცირება ფსიქიკური ჯანმრთელობის პრობლემების იდენტიფიკაციისა და მათზე ადეკვატური რეაგირების თვალსაზრისით, აღსანიშნავია, ახმეტის მცირე საოჯახო ტიპის სახლი⁹⁸, სადაც პრობლემის სიმწვავის არასათანადოდ შეფასებისა თუ არასაკმარისი პროფესიული დახმარების გამო, ადექვატური მომსახურების გარეშე დარჩა 4 ბენეფიციარი. საყურადღებოა, ერთ–ერთი მოზარდის ემოციური მდგომარეობა, რომელიც როგორც თავად აღნიშნავს არაერთხელ გამხდარა სკოლაში თანაკლასელების დაცინვის მსხვერპლი იმის გამო,

⁹⁵ ბათუმის განათლების, განვითარებისა და დასაქმების ცენტრი. 26 მაისის ქ. №106;

⁹⁶ „საქართველოს კარიტასი“, ერისთავის ქ. №2, სახლი 1

⁹⁷ საქველმოქმედო ჰუმანიტარული ცენტრი „აფხაზეთი“, თელავი, სოფელი კურდღელაური

⁹⁸ „თელავის განათლების, განვითარებისა და დასაქმების ცენტრი“ ახმეტა ვაჟა–ფშაველას ქ. №1, შეს. 1;

რომ მცირე საოჯახო ტიპის სახლში ცხოვრობს. მოზარდის პირად საქმეში ინახება აღმზრდელების ანგარიში, რომელიც აღწერს მოზარდის სუიციდურ ფიქრებს. მიუხედავად იმისა, რომ აღმზრდელები რეგულარულად დადიან სკოლაში და ეხმარებიან მოზარდს სირთულეების გადალახვაში, მიზანშეწონილია ბავშვთან მუშაობდეს ფსიქოლოგი, რომელიც პროფესიულ დახმარებას გაუწევს არასრულწლოვანს. ფსიქოლოგის პროფესიულ დახმარებას საჭიროებს კიდევ ორი ბენეფიციარი, რომლებიც განიცდიან ოჯახთან დაშორებას და გამოხატავენ პროტესტს თავიანთი მშობლების მიმართ.

ერთ–ერთ მსტ⁹⁹ სახლში ბენეფიციართა უმრავლესობას სირთულეები აქვს სკოლაში. მათ აღნიშნებათ ემოციური და ქცევითი დარღვევები და საჭიროებენ კვალიფიციურ დახმარებას, ინდივიდუალურ პროგრამებს, რომლებიც მორგებული იქნება საგანმანათლებლო თუ ფსიქიკური ჯანმრთელობის საჭიროებებზე. აღნიშნული არ განხორციელებულა. უკვე რამდენიმე თვეა ყავთ აღმზრდელი, რომელსაც ჯერ არ აქვს გავლილი გადამზადების კურსი, როგორც ჩანს, დედობილი, ნაკლებად ურთიერთობს ბავშვებთან. ბენეფიციარებთან ურთიერთობა, ძირითადად მამობილს აქვს. პროვაიდერი ორგანიზაციის ახალდანიშნული წარმომადგენელი მოტივირებულია დაეხმაროს ბენეფიციარებს. ის აქტიურადა არის ჩართული სახლის ცხოვრებაში, თავად დაჰყავს ბავშვები სკოლაში, აწყობს მათთვის სხვადასხვა სახის ღონისძიებებს, ხშირად მიმართავს ოჯახის ექიმს. თუმცა, მას არა აქვს გავლილი შესაბამისი მომზადება და ამდენად, მისი ძალისხმევა არ არის მორგებული ბენეფიციართა კონკრეტულ საჭიროებებზე.

მსტ სახლების ბენეფიციართა უმრავლესობას ფსიქო-ფიზიკური ძალადობის გამოცდილების ისტორია აქვს (ზრუნვის გარეშე მიტოვება, უგულვებელყოფა, დედის გარდაცვალება, მშობლების მხრიდან ფსიქო-ფიზიკური ძალადობა, საკვების უკმარისობა, ინსტიტუციური აღზრდის გამოცდილება, ზრუნვის ფორმების ხშირი ცვლა და სხვა).

მსტ სახლებში მცხოვრები არასრულწლოვანებისთვის ერთ–ერთ მთავარ პრობლემას ის ფაქტი წარმოადგენს, რომ ბავშვზე ზრუნვაში ჩართული პირები, ხშირ შემთხვევაში, დამოუკიდებლად, სპეციალისტის დახმარების გარეშე, ვერ ახერხებენ ბენეფიციარების ფსიქოლოგიური/ფსიქიატრიული პრობლემების დროულ იდენტიფიცირებას და კრიზისის დადგომამდე ვერ საზღვრავენ ბავშვის საჭიროებებს. ისინი, შესაბამისად, წინასწარ არ ატარებენ პრევენციულ ღონისძიებებს ან კრიზისის დაძლევის პრობლემის იგნორირებით, დამალვით და ზოგადი ხასიათის საუბრებით ცდილობენ, რაც, უმრავლეს შემთხვევაში, შედეგს არ იძლევა. ერთ–ერთი მსტ სახლის¹⁰⁰ დედობილმა, მონიტორებთან საუბრისას, განაცხადა, რომ მას არ უყვარს ფსიქიატრთან ბავშვის ტარება. ამიტომ მან ბენეფიციარს თვითნებურად მოუხსნა ფსიქიატრის მიერ დანიშნული მედიკამენტი, რადგან მიიჩნია, რომ მედიკამენტი უარესად მოქმედებდა ბავშვზე. მონიტორინგის ჯგუფის წევრების დაკვირვებით, აღნიშნული აღმზრდელის ზრუნვის ქვეშ მყოფი რამდენიმე ბავშვი კვლავ ავლენდა ქცევითი და ემოციური აშლილობის სიმპტომებს და ნიშნებს. აღმზრდელი, ცხადია, ვერ ახერხებდა ამ ბენეფიციარების ქცევის დამოუკიდებლად მართვას.

⁹⁹ ა(ა)იპ ასოციაცია „მომავლის სხივი“, ლანჩხუთი, სოფელი ლესა

¹⁰⁰ ასოციაცია „საქართველოს ეს-ო-ეს ბავშვთა სოფელი“, ზესტაფონი, სოფელი კვალითი.

ერთ-ერთ მსტ სახლში ¹⁰¹ , ბავშვების რთული ქცევისა და სერიოზული ფსიქოლოგიური/ფსიქიატრიული პრობლემების წარმოქმნისას, ცალკეულ შემთხვევებში, აღმზრდელები მიმართავენ თელავის ფსიქო-ნევროლოგიურ დისპანსერს, სადაც ხორციელდება შემთხვევის დიაგნოსტიკა, დანიშნულების განსაზღვრა და მედიკამენტური მკურნალობის მონიტორინგი; თუმცა, ბავშვის ფსიქო-სოციალური რეაბილიტაციის პროგრამებით უზრუნველყოფა არ ხორციელდება.

აღსანიშნავია, რომ რთული, გამოხატული ქცევითი დარღვევების მქონე ბენეფიციარების არსებობა, იმ შემთხვევაში, როდესაც მომსახურება ვერ უზრუნველყოფს მისი ქცევის რეგულირებას, ნეგატიურ გავლენას ახდენს მოცემული მსტ სახლის სხვა ბენეფიციარებზე.¹⁰² აღმზრდელების დიდ ნაწილს არა აქვს ცოდნა იმის შესახებ, თუ რა გავლენას ახდენს ბავშვის განვითარებასა და ქცევაზე ტრავმული გამოცდილება. ხშირ შემთხვევაში, ასეთი რთული წარსულის მქონე ბავშვების არასასურველი ქცევა ინტერპრეტირდება, როგორც „სიჯიუტე“, „უმაღურობა“, „გენეტიკა“ და ა.შ.

მძიმე ქცევითი და ემოციური დარღვევების მქონე ბენეფიციარებზე ზრუნვა სტრესულ გარემოს უქმნის აღმზრდელებს, დროთა განმავლობაში, იწვევს მათ „გადაწვას“, „გამოფიტვას“ და ქმნის მათი დახმარებისთვის აუცილებელი ინტენსიური ფსიქოლოგიური ინტერვენციის საჭიროებას. ამგვარად, აღნიშნულ მომსახურებას არამხოლოდ მსტ სახლების ბენეფიციართა აბსოლუტური უმრავლესობა, არამედ მათ ზრუნვაში ჩართული პირებიც საჭიროებენ.

ბულინგი

ბულინგი აგრესიული ქცევის ფორმაა, რომლის დროსაც ერთი ადამიანი მეორეს წინასწარი განზრახვით, განმეორებითად აყენებს ზიანს ან უქმნის დისკომფორტს. ბულინგი შეიძლება განხორციელდეს ფიზიკური კონტაქტის გზით, ვერბალურად ან სხვა უფრო დახვეწილი ქმედებით. ბულინგის მსხვერპლს, როგორც წესი, აქვს თავდაცვის პრობლემა და არ წარმოადგენს ბულინგის „მიზანს“ ¹⁰³

მსტ სახლების უმრავლესობაში ბავშვებს შორის ურთიერთ ძალადობას სისტემატიური ხასიათი აქვს, რაც სახლებში არაკეთილსაიმედო ფსიქო-სოციალურ გარემოს ქმნის. მსტ სახლებში¹⁰⁴ დაფიქსირდა ბულინგის შემთხვევები. გავრცელებულია ერთმანეთთან ჩხუბი, ფიზიკური ანგარიშსწორება, დაჩაგრვა/დამცირება, დაცინვა, დაშინება, მუქარა, ერთმანეთისადმი

¹⁰¹ მსტ სახლი საქველმოქმედო ჰუმანიტარული ცენტრი „აფხაზეთი“ თელავი, სოფელი ვარდისუბანი

¹⁰² საქველმოქმედო ჰუმანიტარული ფონდი „ბრეს საქართველო“, ქუთაისი, კვეკელიძის ქ. №26.

¹⁰³ <http://www.apa.org/topics/bullying/>

¹⁰⁴ სიღარიბის დამლევისა და გადაუდებელ დახმარებათა ფონდის საქველმოქმედო სახლი „მომავლის გზა“, თბილისი, ვაზისუბნის ქ. №92; მსტ სახლი საქველმოქმედო ფონდი „კარიტასი“, თბილისი, სოფელი გლდანი; მსტ სახლი საქველმოქმედო ჰუმანიტარული ცენტრი „აფხაზეთი“, თელავი, სოფელი ვარდისუბანი; ბათუმის განათლების, განვითარებისა და დასაქმების ცენტრი; 26 მაისის ქ. №106; ასოციაცია „საქართველოს ეს-ო-ეს ბავშვთა სოფელი“, ხონი, ივ. ხვიჩიას ქ. №28; კავშირი „ბავშვი და გარემო“, რუსთავი, ბარათაშვილის №19-30; საქველმოქმედო ფონდი „საქართველოს კარიტასი“ ქვემო ქართლი, სოფელი მარტყოფი; ასოციაცია „საქართველოს ეს-ო-ეს ბავშვთა სოფელი“, წალენჯიხა, ლევან II დადიანის ქ; ა(ა)იპ ასოციაცია „მომავლის სხივი“, ლანჩხუთი, სოფელი ლესა; ასოციაცია „საქართველოს ეს-ო-ეს ბავშვთა სოფელი“, საჩხერე, სოფელი ბაჯითი

უცნაურო სიტყვებით მიმართვა. აღმზრდელის რჩევა, მოწოდება, სრულიად უშედეგოა, ზოგჯერ ძალადობრივი ქცევის შეჩერებას მათი სხვადასხვა ოთახებში განცალკევებით ახერხებენ, ხშირად კი უყვირიან მათ.

როგორც აღმზრდელთა ჩანაწერებიდან ირკვევა, სოფელ მარტყოფის მსტ სახლში¹⁰⁵ ხშირია ურთიერთ ჩაგვრის, ბულინგის შემთხვევები. აღნიშნული მსტ სახლი გათვლილია შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე ბავშვებისათვის. მონიტორინგის განხორციელების დროს სახლში 5 ბენეფიციარი ირიცხებოდა, მათ შორის 3 მძიმე ტრავმული გამოცდილებითა და ფსიქიკური ჯანმრთელობის პრობლემებით. აღმზრდელთა ჩანაწერებში კარგად ჩანს ბენეფიციართა ქცევითი დარღვევები და პერსონალის მხრიდან მათთან გამკლავების სირთულეები.

ბავშვებს შორის ძალადობა, ბაისუბნის მსტ სახლის¹⁰⁶ ბენეფიციართა შორის ურთიერთობის გავრცელებულ ფორმას წარმოადგენს, რაც აღმზრდელების ჩანაწერებით, მათი გამოკითხვით და უშუალოდ ბენეფიციართა გამოკითხვითაც დასტურდება. ბავშვებს შორის ძალადობა სხვადასხვა ფორმით ვლინდება. აღმზრდელების დღიურებში უხვადაა ძალადობის, განსაკუთრებით კი, უფროსი ასაკის ბენეფიციართა უმცროსებზე ძალადობის ამსახველი ჩანაწერები. ჩანაწერების მიხედვით, აღმზრდელები ხშირად დამოუკიდებლად ვერ უმკლავდებიან პრობლემას და სიტუაციის განმუხტვის მიზნით, დახმარებისათვის ტელეფონით უკავშირდებიან ლიდერს, იძახებენ სოციალურ მუშაკს და პატრულს.

ხაშურის მსტ სახლის¹⁰⁷ ბენეფიციართა უმრავლესობას ფსიქიკური ტრავმისა და ფსიქო-ფიზიკური ძალადობის ხანგრძლივი გამოცდილება აქვს. ლიდერის გადმოცემით, ბენეფიციარებიც და აღმზრდელებიც საჭიროებენ, მაგრამ ვერ იღებენ ადექვატურ ფსიქოლოგიურ/ფსიქიატრიულ დახმარებას.

მძიმე ფსიქო-სოციალური გარემოსა და კრიზისის განმუხტვას, ერთ–ერთ მსტ სახლში¹⁰⁸ სოციალური სამსახური რთული და ძალადობრივი ქცევით გამორჩეული ერთი ბენეფიციარის ამორიცხვით შეეცადა, მაგრამ მსტ სახლში ფსიქოლოგიური გარემო არ შეცვლილა. დაფიქსირდა ისეთი შემთხვევებიც, როგორიცაა სკოლაში გაკვეთილის ჩაშლა, თანაკლასელებისა და მასწავლებლის მიმართ ბილწსიტყვაობა და თანაკლასელების მიერ მსტ სახლის ბენეფიციარის ცემა.¹⁰⁹

ერთ–ერთი მსტ სახლის¹¹⁰ ბენეფიციარებს აღენიშნებოდათ სხვადასხვა სახის ფიზიკური დაზიანებები, რაც, უმეტესად, ჩხუბის და ერთმანეთის მიმართ განხორციელებული ფიზიკური ძალადობის შედეგად მიიღეს. ბავშვები, როგორც აღმზრდელების ჩანაწერებიდან ირკვევა, ერთმანეთის მიმართ სიტყვიერ და ფიზიკურ აგრესიას ავლენენ. მსგავსი სიტუაციაა ბათუმის მსტ სახლშიც.¹¹¹

¹⁰⁵ საქველმოქმედო ფონდი „საქართველოს კარიტასი“, სოფ. მარტყოფი

¹⁰⁶ საქველმოქმედო ჰუმანიტარული ცენტრი „აფხაზეთი“, ლაგოდეხი სოფელი ბაისუბანი

¹⁰⁷ მსტ სახლი საზოგადოება „ბილიკი“, ხაშური პუშკინის ქ. №24^ა

¹⁰⁸ მსტ სახლი საქველმოქმედო ფონდი „კარიტასი“, თბილისი, სოფელი გლდანა

¹⁰⁹ მსტ სახლი საქველმოქმედო ჰუმანიტარული ცენტრი „აფხაზეთი“, თელავი, სოფელი ვარდისუბანი

¹¹⁰ ასოციაცია „საქართველოს ეს-ო-ეს ბავშვთა სოფელი“. ხონი, იპ. ხვიჩიას ქ. №28

¹¹¹ ბათუმის განათლების, განვითარებისა და დასაქმების ცენტრი. 26 მაისის ქ. №106

ფიზიკური ძალადობა

მონიტორინგის ჯგუფის შეფასებით, მიუხედავად გატარებული პრევენციული ღონისძიებებისა (თემატური ტრენინგები), კვლავ ვხვდებით მსტ სახლის ბენეფიციართა მიმართ ძალადობის ფაქტებს.

აღმზრდელების მხრიდან ბენეფიციარებზე ძალადობის ფაქტები დაფიქსირდა მსტ სახლებში „მომავლის გზა“¹¹² და „ჩემი სახლი“.¹¹³

ერთ-ერთ მსტ სახლში¹¹⁴, მონიტორინგის დროს მოპოვებული ინფორმაციით, შაბათ-კვირის დედობილ/მამობილი გამოირჩეოდნენ კონფლიქტური ხასიათით. ისინი უმცროსი ასაკის სამ ბენეფიციარზე ახორციელებდნენ ფსიქოლოგიურ და ფიზიკურ ძალადობას – აიძულებდნენ დამოუკიდებლად მთელი სახლის დალაგებას, საპირფარეშოების გახეხვას, ჭურჭლის გარეცხვას; არ აძლევდნენ სახლიდან გარეთ გასვლის უფლებას. მონიტორინგის ჯგუფის ვიზიტების შემდეგ, შაბათ-კვირის დედობილ-მამობილი აღნიშნულ მსტ სახლში აღარ მუშაობს. .

ერთ-ერთი მსტ სახლის¹¹⁵ დოკუმენტაციის შესწავლისას გამოვლინდა შემთხვევა, რომელიც შეეხება მსტ სახლის ბენეფიციარის მიერ 2013 წლის 23 თებერვალს ჩამნაცვლებელ დედობილ/მამობილთან გაცხადებულ ფაქტს, ძირითადი მამობილის მხრიდან მის მიმართ განხორციელებული ძალადობის შესახებ. გამოძახებულ იქნა საპატრულო პოლიცია. ქუთაისში ჩატარებული ექსპერტიზის შედეგად, ბენეფიციარს ძალადობის კვალი არ აღმოაჩნდა. ამით დასრულდა მზრუნველთა აქტივობა არასრულწლოვანის მიერ მამობილის მხრიდან მასზე განხორციელებულ ძალადობაზე გაკეთებული განცხადების ფაქტზე.

აღმზრდელები ბავშვის მიერ მიწოდებულ ინფორმაციას მის მიმართ განხორციელებულ ძალადობაზე, ობიექტური მონაცემების გარეშე, ხშირად სარწმუნოდ არ იღებენ და ბავშვთა შორის ძალადობას „ბავშვების კინკლაობად“ მოიხსენიებენ.

განსაკუთრებით საყურადღებოა ბენეფიციართა ბიოლოგიურ ოჯახებში არსებული მდგომარეობა. ბენეფიციარების და აღმზრდელის მიერ მოწოდებული ინფორმაცია მიუთითებს ბიოლოგიურ ოჯახებში არსებულ სხვადასხვა ტიპის ძალადობაზე, რომლის შესწავლაც, ხშირ შემთხვევაში, სრულფასოვნად არ ხორციელდება. ბენეფიციარის ოჯახში არსებული ვითარება არც მისი დროებითი გაყვანის დროს არის გათვალისწინებული. ამ კუთხით, მნიშვნელოვანია სოციალური მუშაკის აქტიური ჩართულობა ბავშვის პრობლემის გამოვლენისა და მასზე რეაგირების პროცესში.

რეკომენდაციები საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს:

¹¹² სიღარიბის დაძლევისა და გადაუდებელ დახმარებათა ფონდის საქველმოქმედო სახლი „მომავლის გზა“, თბილისი, ვაჟისუბნის ქ. №92

¹¹³ ა(ა)იპ საქველმოქმედო ფონდი „ჩემი სახლი“, თბილისი, ყიფშიძის ქ. №13 ა

¹¹⁴ მსტ სახლი საქველმოქმედო ჰუმანიტარული ცენტრი „აფხაზეთი“ თელავი, სოფელი ვარდისუბანი

¹¹⁵ ასოციაცია „საქართველოს ეს-ო-ეს ბავშვთა სოფელი“, ზესტაფონი, სოფელი კვალითი

- უზრუნველყოფილ იქნეს სახელმწიფო ზრუნვის ქვეშ მყოფ ბავშვთა ფსიქოლოგიური/ფსიქიატრიული დახმარების სტანდარტების შემუშავება განხორციელდეს ბენეფიციართა საჭიროებებზე მორგებული ფსიქოლოგიური დახმარების იმპლემენტირება, შესაბამისი კადრების მომზადებით, ჩატარებული მუშაობის სუპერვიზორების მექანიზმების დანერგვით, ადეკვატური ფსიქიატრიული დახმარებისა და ფსიქო-სოციალური რეაბილიტაციის პროგრამების შემუშავებითა და დროული ინიცირებით
- შემუშავდეს, მტს სახლების თითოეული ბენეფიციარის საჭიროებებზე მორგებული ფსიქოლოგიური/სოციალური/პედაგოგიური რეაბილიტაციის სტანდარტები, მათი იმპლემენტირების ქმედითი მექანიზმები და შედეგების შეფასების ინდიკატორები
- შემუშავდეს, ბავშვის მიმართ ძალადობის პრევენციის მიზნით, სახელმწიფოს მიერ განსაზღვრული და მსტ სახლების შინაგანაწესით გაწერილი სტანდარტების იმპლემენტირებისა და კონტროლის ქმედითი მექანიზმები
- უზრუნველყოფილ იქნეს, ბავშვის უფლებებისა და ძალადობის პრევენციის საკითხებში სერვისის მიმწოდებელთა და სერვისის მომხმარებელთა რეგულარული ხასიათის სწავლება. მზრუნველთათვის შემუშავდეს სპეციალური ფსიქო-სარეაბილიტაციო პროგრამები
- განსაკუთრებული ყურადღება მიექცეს ბიოლოგიურ ოჯახებში დროებითი გაყვანის პერიოდში ბავშვების სოციალურ პირობებს და მათ მიმართ ძალადობის პრევენციას

სტანდარტი 12– ზრუნვა და მეთვალყურეობა¹¹⁶

„ბავშვზე ზრუნვის სტანდარტების“ მე-12 მუხლით განსაზღვრულია მომსახურების მიმწოდებლის ვალდებულებები და დაცულია ბავშვის უფლება, იმყოფებოდეს სათანადო მზრუნველობისა და მეთვალყურეობის ქვეშ.

მსტ სახლების შინაგანაწესში, „ბავშვზე ზრუნვის სტანდარტებთან“ შესაბამისობაშია ბავშვის რთული ქცევისა და ბავშვის გაუჩინარების მართვის პროცედურები. მზრუნველებს, ასევე ბენეფიციარებს გავლილი აქვთ ტრენინგები რთული ქცევის მართვის საკითხებში, უზრუნველყოფილი არიან შესაბამისი სახელმძღვანელოებით, ხოლო მსტ სახლის კედელზე გამოკრული აქვთ „სახლის წესები“.

მსტ სახლებში არსებობს „ბავშვის გაუჩინარების აღრიცხვის“ ჟურნალი, მაგრამ როგორც მონიტორინგის შედეგად გაირკვა, მისი წარმოება, ძირითადად, ფორმალურ ხასიათს ატარებს და ყველა შემთხვევის ჟურნალში რეგისტრირება არ ხორციელდება.

ბავშვის რთული ქცევის შეფასება და მართვა, უმეტეს შემთხვევაში, ბავშვის ინდივიდუალური განვითარების გეგმაშია გაწერილი, მაგრამ რეალურად მოკლებულია მულტიდისციპლინურ ხასიათს და პასუხისმგებლობის მთელი სიმძიმე აღმზრდელზეა გადატანილი.

¹¹⁶ ბავშვზე ზრუნვის სტანდარტების დამტკიცების შესახებ საქართველოს მთავრობის 2014 წლის 15 იანვრის №66 დადგენილებით დამტკიცებული ტექნიკური რეგლამენტი, სტანდარტი №12.

მონიტორინგის შედეგად გამოვლინდა მსტ სახლიდან ბენეფიციართა ბიოლოგიურ ოჯახში გაპარვის შემთხვევები, როცა მზრუნველებს მათი მოძიება და სახლში დაბრუნება დამოუკიდებლად ან სოციალური სამსახურისა და პოლიციის დახმარებით უხდებოდა.

გაპარვის მიზეზად, უმეტესად, მშობლებისა და და-ძმის მონატრება სახელდება – მატერიალური პრობლემების გამო, მსტ სახლში ბენეფიციარების ოჯახის წევრები იშვიათად სტუმრობენ.

მონიტორინგის ჯგუფის განსაკუთრებული ყურადღება მიიპყრო ქუთაისის¹¹⁷ და ხონის¹¹⁸ მსტ სახლებში ბავშვზე ზრუნვის მხრივ არსებულმა პრობლემებმა. წლების განმავლობაში მოუგვარებელმა და უყურადღებოდ დატოვებულმა რთულმა ქცევამ ბავშვებს შორის ურთიერთ ძალადობის, ცალკეულ შემთხვევაში კი, ასოციალური ქცევის სახე მიიღო. ხონის მსტ სახლში¹¹⁹ ბავშვები ხშირად ნებართვის გარეშე გადიან სახლიდან და გვიან ბრუნდებიან. ცალკეულ შემთხვევებში, ბენეფიციარი ღამეც არ ბრუნდება სახლში. ჩანაწერში არ ჩანს აღმზრდელის ინფორმირებულობა ბავშვის სახლიდან გასვლის მიზეზების, პრობლემებისა და ინტერესების ან გარეთ გატარებული პერიოდის შესახებ. არც ის იკვეთება, თუ რა სახის აღმზრდელობითი სამუშაოები აქვს ჩატარებული ბავშვებთან აღმზრდელს ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში.

ერთ–ერთ მსტ სახლში¹²⁰, სადაც ბენეფიციართა უმრავლესობა რთული ქცევით გამოირჩევა, ბავშვის ფსიქოლოგიური დახმარება ეპიზოდურ ხასიათს ატარებს და ერთეული კონსულტირებით ამოიწურება. აღმზრდელები ბავშვების რთული ქცევის მართვას, ბენეფიციარების თხოვნის მიუხედავად, საკვების მომზადებაზე უარის თქმით ცდილობენ. ისინი, ხშირად, საკუთარი მოვალეობების დელეგირებას ბენეფიციარზე ახდენენ. ამავე მსტ სახლის აღმზრდელები ვერ ახერხებენ ბენეფიციარების მიერ ფსიქო აქტიური ნივთიერებების მოხმარების პრევენციას. ბენეფიციარის თრობის ეპიზოდები შესაბამის ჟურნალებში წერილობით დაფიქსირებული არ ყოფილა. აღზრდაში ჩართული პირები აღნიშნული პრობლემის დაძლევას ასევე ძალადობრივი მეთოდებით ცდილობენ: ბენეფიციარებს არ უშზადებენ ვახშამს, იძახებენ პოლიციას, ემუქრებიან „დიდ ბავშვთა სახლში“ გადაგზავნით და ა.შ.

დაფიქსირდა შემთხვევა, როდესაც აღმზრდელი ვერ ახერხებს ბავშვების რთული ქცევის მართვას და მათი დასჯისთვის იყენებს ძალადობას: ყურის აწევას, კუთხეში დაყენებას, საკვების მიღების შეზღუდვას და ა. შ.¹²¹

მსტ¹²² სახლის ბენეფიციარებისა და აღმზრდელების გადმოცემით, მომსახურებაში იყენებენ ქცევის მართვის პოზიტიურ ფორმებს და ქცევის შეზღუდვის არაძალადობრივ ფორმებს. თუმცა აღნიშნული მეთოდოლოგია/მართვის პრინციპები დოკუმენტირებული არ არის. აგრეთვე, არ

¹¹⁷ ასოციაცია „საქართველოს ეს-ო-ეს ბავშვთა სოფელი“, ქუთაისი, შალვა დადიანის ქ. №17;

¹¹⁸ ასოციაცია „საქართველოს ეს-ო-ეს ბავშვთა სოფელი“, ხონი, იპ. ზვიჩიას ქ. №28;

¹¹⁹ ასოციაცია „საქართველოს ეს-ო-ეს ბავშვთა სოფელი“, ხონი, იპ. ზვიჩიას ქ. №28;

¹²⁰ მსტ სახლი საქველმოქმედო ფონდი „კარიტასი“, თბილისი, სოფელი გლდანა.

¹²¹ „საქართველოს ეს-ო-ეს ბავშვთა სოფელი“, თბილისი, №8

¹²² საქველმოქმედო ფონდი „საქართველოს კარიტასი“, ბეჟანიშვილის შეს. №8; საქველმოქმედო ფონდი „საქართველოს კარიტასი“; „მწვანე სახლი“, ერისთავის ქ. №2; საქველმოქმედო ჰუმანიტარული ცენტრი „ბრეს საქართველო“, დუშეთი, ნაზი შამანაურის ქ. №94

ფიქსირდება ჩანაწერები მათი გამოყენების შესახებ. ბენეფიციარის პირად საქმეში არსებული არცერთი დოკუმენტი ან აღმზრდელის პირადი ჩანაწერი არ მოიცავს ინფორმაციას წახალისებისა და შეზღუდვის რომელიმე ფორმის გამოყენების შესახებ. ბენეფიციართა გადმოცემით, შეზღუდვა შეიძლება ეხებოდეს კომპიუტერის გამოყენებას. მაგალითად, სპეციალური პრევენციული ჯგუფის წევრებმა, მონიტორინგის დროს, მსტ „მწვანე სახლში“¹²³ დააფიქსირეს, რომ თითქმის მთელი თვე ყველა ბენეფიციარს შეზღუდული ჰქონდა კომპიუტერით სარგებლობის უფლება.

ქცევის მართვის სტრატეგიის თვალსაზრისით, გამოიკვეთა ერთიანი სტრატეგიის არარსებობა, ქცევის პოზიტიური მართვის მოდელზე კი საუბარიც ზედმეტია რუსთავის მსტ სახლში¹²⁴. შექმნილი ქცევითი სირთულეების დასარეგულირებლად, ძირითადად, კომპიუტერთან დაშვებით წახალისებას ან კომპიუტერის აკრძალვით დასჯას იყენებენ. თუ იმასაც გავითვალისწინებთ, რომ ინტერნეტი მოზარდის მიერ თავისუფალი დროის გატარების ერთადერთი საშუალებაა, კომპიუტერით მანიპულირება ზრდის კიბერ-დამოკიდებულების ჩამოყალიბების რისკებს და სავარაუდოდ, ვერც ქცევის დარეგულირების ეფექტურ მეთოდს წარმოადგენს.

აღმზრდელების მიერ სათანადოდ არ არის წახალისებული საგანმანათლებლო აქტივობა. თელავის მსტ სახლში¹²⁵ ქცევის მართვის ფორმებიდან, როგორც ბენეფიციარები და აღმზრდელი აღნიშნავენ, მეტწილად გავრცელებულია ინდივიდუალური საუბრები პრობლემურ თემებზე, ხოლო სანქციების სახით იყენებენ „წიგნის კითხვას და შემდეგ წაკითხულის ჩაბარებას“, აგრეთვე, ტელევიზორის ყურების შეზღუდვას. მიუხედავად იმისა, რომ თავად აღმზრდელი ქცევის შეზღუდვის ამ მეთოდებს ეფექტურად მიიჩნევს და შედეგებზეც აპელირებს, ნაკლებად აქვს გაცნობიერებული, რომ დასჯის მეთოდმა - „წიგნის წაკითხვა“ შესაძლოა, ბენეფიციარებში წიგნის კითხვისა და ზოგადად, ინტელექტუალური შრომისადმი არასწორი დამოკიდებულება ჩამოაყალიბოს.

ერთ–ერთ მსტ სახლში¹²⁶, აღმზრდელების განცხადებით, დასჯის მეთოდია საყვარელი საქმის შეზღუდვა. აღმზრდელმა წარმოადგინა კრების ოქმიც, სადაც ერთ–ერთი ბენეფიციარისთვის ტელეფონით სარგებლობის შეზღუდვის გადაწყვეტილება იქნა მიღებული.

აღმზრდელებთან გასაუბრებისა და ბენეფიციარებთან მათი კომუნიკაციის პროცესზე დაკვირვებისას გამოიკვეთა, რომ ქცევის შეზღუდვისა და წახალისების სისტემა სრულიად ქაოტურია საქველმოქმედო ფონდ „ჩემი სახლის“ მსტ სახლში.¹²⁷

მიუხედავად იმისა, რომ ერთ–ერთი მსტ¹²⁸ სახლის აღმზრდელები უარყოფენ ბენეფიციარების რაიმე ფორმით დასჯის პრაქტიკას, აღმზრდელთა ჩანაწერებში კარგად ჩანს, რომ ისინი დასჯის

¹²³ „საქართველოს კარიტასი“; „მწვანე სახლი“, ერისთავის ქ. №2

¹²⁴ კავშირი „ბავშვი და გარემო“, რუსთავი, ბარათაშვილის ქ. № 19–20;

¹²⁵ საქველმოქმედო ჰუმანიტარული ფონდი „ბრეს საქართველო“, თელავი, ორბელიანის №6.

¹²⁶ მსტ სახლი „Divine Child Georgia“, მცხეთა, სოფელი წილკანი

¹²⁷ საქველმოქმედო ფონდი „ჩემი სახლი“, თბილისი, ყიფშიძის ქ. №9ა

მეთოდად იყენებენ ბავშვის სახლიდან არგამეხების და შრომით საქმიანობაში ჩაბმის პრაქტიკას, ხშირად ახდენენ საკუთარი მოვალეობების ბენეფიციარზე სრულ დელეგირებას, რაც ბავშვის მიმართ ექსპლუატაციის სახეს იღებს.

ერთ–ერთ მსტ¹²⁹ სახლში შექმნილი ატმოსფერო, იმაზე მიანიშნებს, რომ ბენეფიციარებს მხოლოდ ბაზისური მოთხოვნილებები აქვთ დაკმაყოფილებული. დედობილ–მამობილთან გასაუბრებისას გამოიკვეთა, რომ დედობილი ნაკლებად არის ჩართული ბენეფიციარების აღზრდის საკითხში. სავარაუდოდ, იგი მხოლოდ საოჯახო საქმეებითაა დაკავებული, ამიტომ ნაკლებად იცნობს ბავშვების პრობლემებს, მიაჩნია, რომ მოზარდებს არანაირი სირთულეები არა აქვთ, გარდა იმისა, რომ ზოგჯერ აგვიანებენ სახლში მოსვლას. ის ნაკლებადაა ერკვევა ბენეფიციართა ინდივიდუალური საჭიროებებში.

რეკომენდაციები საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს სსიპ სოციალური მომსახურების სააგენტოს:

- განხორციელდეს ბავშვის რთული ქცევის მულტიდისციპლინური მართვა ფსიქოლოგიისა და საჭიროების შემთხვევაში, ფსიქიატრის აქტიური მონაწილეობით;
- უზრუნველყოფილ იქნეს სოციალური მომსახურების რაიონული ცენტრების სოციალურ მუშაკთა აქტიური და ქმედითი ჩართულობა მსტ სახლების ბენეფიციარებზე ზრუნვის პროცესში;
- ბავშვზე ზრუნვის პროცესის ჩაშლისა და ბავშვის უფლებების დარღვევის თავიდან აცილების მიზნით ფსიქოლოგიური/ფსიქიატრიული/პედაგოგიური/სოციალური ღონისძიებების არაეფექტურობის შემთხვევაში, უზრუნველყოფილ იქნეს ბენეფიციარის ალტერნატიული მზრუნველობის ფორმის შერჩევის საკითხის დროული განხილვა და ადეკვატური ზომების გატარება;
- განხორციელდეს ბავშვზე ზრუნვაში ჩართული პირების ფსიქო განათლება.

სტანდარტი 13 – დამოუკიდებელი ცხოვრებისათვის მომზადება და მომსახურების დატოვება¹³⁰

ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტის რეკომენდაციის მიხედვით, დაწესებულების დატოვების შემდეგ, მოზარდის ოჯახთან და საზოგადოებასთან ინტეგრაციის მიზნით და მისი ინდივიდუალური საჭიროებებიდან გამომდინარე, სახელმწიფომ უნდა უზრუნველყოს იგი მხარდაჭერითა და ადეკვატური დახმარებით¹³¹. გაეროს ბავშვის უფლებათა კომიტეტი 2008

¹²⁸ საქველმოქმედო ჰუმანიტარული ცენტრი „აფხაზეთი“, თელავი, სოფელი კურდღელაური

¹²⁹ ასოციაცია „საქართველოს ეს-ო-ეს ბავშვთა სოფელი“, დაბა ჩხოროწყუ, შენგელიას ქ. №24.

¹³⁰ საქართველოს მთავრობის 2014 წლის 15 იანვრის №66 დადგენილებით დამტკიცებული „ბავშვზე ზრუნვის სტანდარტების“ შესახებ ტექნიკური რეგლამენტი, სტანდარტი №13

¹³¹ ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტის რეკომენდაცია Rec(2005)5, *ევროსაბჭოს წევრი სახელმწიფოების მიმართ დახურული ტიპის დაწესებულებებში მყოფ ბავშვთა უფლებებთან დაკავშირებით*, ძირითადი პრინციპები.

წლის დასკვნაში მოუწოდებს საქართველოს, შემოიღოს ზომები მზრუნველობის ცენტრებიდან წასული ახალგაზრდების შემდგომი დახმარებისა და ზრუნვის უზრუნველსაყოფად¹³².

სახალხო დამცველმა 2012 წლის საპარლამენტო ანგარიშში რეკომენდაციით მიმართა საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს, უზრუნველყოს დამოუკიდებელი ცხოვრების მხარდამჭერი ეფექტური პროგრამის შემუშავება შესაბამისი საჭიროების მქონე იმ ბენეფიციარებისათვის, რომლებიც სრულწლოვანების ასაკის მიღწევის გამო ტოვებენ მცირე საოჯახო ტიპის სახლებს, მათ შორის, მათი საცხოვრებელი ფართით დაკმაყოფილებითა და დასაქმების ხელშეწყობით.

ბავშვზე ზრუნვის სტანდარტი ავალდებულებს მომსახურების მიმწოდებელს, მოამზადოს ბავშვი დამოუკიდებელი ცხოვრებისათვის და დაეხმაროს მას მომსახურების დატოვებაში.

მონიტორინგის შედეგად ნათელია, რომ ამ მიმართულებით სახელმწიფოს სათანადო ღონისძიებები არ გაუტარებია. რაც შეეხება მომსახურების მიმწოდებლებს, ისინი, წინა წლებისგან განსხვავებით, უფრო აქტიურად მონაწილეობენ ბენეფიციართა მომავლის დაგეგმვაში. სახელმწიფოს მხრიდან კი, ქმედითი ნაბიჯების გადადგმა აუცილებლობას წარმოადგენს.

პროვადერი ორგანიზაციები საკუთარი რესურსით ან საქველმოქმედო ორგანიზაციების დახმარებით ცდილობენ ბენეფიციართათვის პროფესიული განათლების მიცემას. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ ფონდი „ნატახტარი“ ეხმარება მზრუნველობამოკლებულ ბავშვებს დამოუკიდებელი ცხოვრების დაწყებაში. ფონდის წარმომადგენელი მუშაობს სახლთან, აფასებს ბენეფიციარების საჭიროებებს და მათთან ერთად განსაზღვრავს მათ სამომავლო გეგმებს. ეს პროცესი სოციალური მუშაკის ჩართულობასაც გულისხმობს. მიუხედავად ამისა, მთელი ტვირთი გადასულია პროვადერ ორგანიზაციებსა და მათ მიერ სხვადასხვა წყაროებიდან მოპოვებულ დაფინანსებაზე. მსტ სახლების ბენეფიციართა დამოუკიდებელი ცხოვრებისთვის მომზადების პროცესში, ძირითადად, არც მათი ბიოლოგიური ოჯახები არიან ჩართული.

მონიტორინგის პროცესში, მსტ სახლებში არ აღმოჩნდა მოზარდის დამოუკიდებელი ცხოვრებისათვის მზადების მკაფიოდ გაწერილი გეგმა. მომსახურების ინდივიდუალურ გეგმაშიც ეს საკითხი ნაკლებადაა გაწერილი. ბენეფიციართან ამ მიმართულებით თანმიმდევრული მუშაობა და მათი ინტერესებისა და საჭიროებების გამოკვეთა გადაუდებელ აუცილებლობას წარმოადგენს.

ბენეფიციარების უმრავლესობა პროფესიული განათლების მიღების სურვილს გამოხატავს. მათ სწავლის მიმართ ინტერესი არა აქვთ, რადგან სურთ, რაც შეიძლება დროულად გაუჩნდეთ საკუთარი შემოსავალი და დამოუკიდებელ ცხოვრებას მომზადებული შეხვდნენ.

ჩხოროწყუს მსტ სახლის რამდენიმე აღსაზრდელმა შესაბამისი პროფესიული კურსები დაამთავრა. სრულწლოვანების მიღწევის შემდეგ, ისინი ბიოლოგიურ ოჯახებს დაუბრუნდნენ, სადაც მძიმე პირობები დახვდათ. აღსანიშნავია, რომ ეს ახალგაზრდები არ არიან უზრუნველყოფილი სამსახურით. დაფიქსირდა ნაადრევი ქორწინების შემთხვევებიც, რისი

¹³² გაეროს ბავშვის უფლებათა კომიტეტის ორმოცდამერვე სხდომა, CRC/C/GEO/CO/3, 37–ე რეკომენდაცია.

მიზეზიც შესაძლებელია დამოუკიდებელი ცხოვრებისთვის მოუმზადებლობა და ბიოლოგიურ ოჯახში დაბრუნების თავის არიდება იყოს.¹³³

აღსანიშნავია, რომ აღსაზრდელების უმრავლესობას გამომუშავებული აქვს საკუთარ თავზე ზრუნვის უნარ-ჩვევები. ისინი დედობილს და მამობილს ყოველდღიურ საქმიანობაში ეხმარებიან, შეძლებისდაგვარად მონაწილეობას იღებენ საკვების მომზადებაში, ალაგებენ თავიანთ ოთახებს და სახლს.

რეკომენდაცია საქართველოს მთავრობას:

- შემუშავდეს სახელმწიფო სისტემა, რომელიც ხელს შეუწყობს სახელმწიფო ზრუნვიდან გასული არასრულწლოვანის დასაქმებასა და ფინანსურ დახმარებას მის სრულ დამოუკიდებლობამდე; უზრუნველყოფილ იქნეს ბენეფიციართა კვალიფიციური ინფორმირება მომავლის დაგეგმვასა და პროფორიენტაციასთან დაკავშირებით.

სტანდარტი 14 – ბენეფიციარზე ორიენტირებული გარემო¹³⁴

გაეროს ბავშვის უფლებათა კონვენციის თანახმად,¹³⁵ „ყველა ბავშვს აქვს უფლება, უზრუნველყოფილი იყოს ცხოვრების ისეთი დონით, რომელიც აუცილებელია მისი ფიზიკური, გონებრივი, სულიერი, ზნეობრივი თუ სოციალური განვითარებისთვის.“ სახელმწიფო კი, თავის მხრივ, ვალდებულია, უზრუნველყოს შესაბამისი პირობები ამ ვალდებულების განსახორციელებლად. ბავშვის სრულფასოვანი განვითარებისთვის საჭიროა ნორმალური, ოჯახის გარემოსთან გათანაბრებული გარემო.

ბავშვზე ზრუნვის მე-14 სტანდარტის თანახმად, მომსახურების მიწოდება ხორციელდება ისეთ გარემოში, რომელიც შეესაბამება მომსახურების მიზანს და სათანადოდ აკმაყოფილებს ბენეფიციარის საჭიროებებს. მომსახურება ხორციელდება კეთილმოწყობილ, სუფთა და კომფორტულ გარემოში. მომსახურების ფიზიკური გარემო მაქსიმალურად უნდა იყოს მიმსგავსებული ოჯახურ პირობებს.

წალენჯიხის¹³⁶ მცირე საოჯახო ტიპის სახლს დაზიანებული აქვს სახურავი, საიდანაც წვიმის დროს საცხოვრებელ ოთახში ჩადის წყალი. ამავე სახლში ბუნებრივი ნალექის დროს სამზარეულოს კედელში ჟონავს წყალი. სახლში ამორტიზირებულია მეორე სართულზე ასასვლელი შიდა კიბეების მოაჯირი. ლანჩხუთში¹³⁷ და სოფელ ბაჯითში¹³⁸ არსებულ მცირე საოჯახო ტიპის სახლებში საცხოვრებელ ოთახებში არ ინთება შუქი, რის გამოც ბავშვებს მეცადინეობა მაგიდის სანათის შუქზე უწევთ.

¹³³ ასოციაცია „საქართველოს ეს-ო-ეს ბავშვთა სოფელი“, დაბა ჩხოროწყუ, შენგელიას ქ. №24

¹³⁴ საქართველოს მთავრობის 2014 წლის 15 იანვრის №66 დადგენილებით დამტკიცებული „ბავშვზე ზრუნვის სტანდარტების“ შესახებ ტექნიკური რეგლამენტი, სტანდარტი №14

¹³⁵ გაეროს ბავშვის უფლებათა კონვენცია; 27-ე მუხლი, ნაწილი პირველი.

¹³⁶ ასოციაცია „საქართველოს ეს-ო-ეს ბავშვთა სოფელი“, წალენჯიხა, ლევან მეორე დადიანის ქ.

¹³⁷ ა(ა)იპ „მომავლის სხივი“ ლანჩხუთი, სოფელი ლესა

¹³⁸ ასოციაცია „საქართველოს ეს-ო-ეს ბავშვთა სოფელი“, საჩხერე, სოფელი ბაჯითი

ბათუმში¹³⁹ მდებარე მცირე საოჯახო ტიპის სახლში არსებული ნესტის გამო იგრძნობა სპეციფიური უსიამოვნო სუნი. კედლების საღებავი ჩამოქერცლილია და საჭიროებს რემონტს.

ამბროლაურის¹⁴⁰, ხონის¹⁴¹, ზესტაფონის¹⁴² და ქუთაისის მცირე საოჯახო ტიპის სახლებში არსებულ სველ წერტილებში შესაცვლელია ონკანები, წყალგაყვანილობის და საკანალიზაციო სისტემა, დასამონტაჟებელია ხელოვნური ვენტილაცია. ქუთაისის¹⁴³, სოფელ ბაჯითის¹⁴⁴ და ხონის¹⁴⁵ სამზარეულოებში არ ფუნქციონირებს გამწოვი სისტემები.

აღმოსავლეთ საქართველოში 2014 წლის თებერვლის თვეში განხორციელებული მონიტორინგის შედეგად მსტ სახლებში გამოვლინდა გარკვეული ნაკლოვანებები. კერძოდ: სახურავიდან¹⁴⁶ ჩამოსული¹⁴⁷ ბუნებრივი ნალექის გამო, დაზიანებულია ჭერი და კედლები; სახლს ამორტიზებული აქვს¹⁴⁸ კარ-ფანჯრები, რის გამოც ვერ ხერხდება შენობაში სტაბილური ტემპერატურის შენარჩუნება, არ მუშაობს სამზარეულოსა და სველი წერტილების ჰაერის გამწოვები, 2007 წლის შემდეგ არ განახლებულა ინვენტარი, არ არის შესაბამისი ავეჯი და ბავშვებს პირადი ნივთები სკამებზე უწყვიათ; ბავშვების ოთახებში¹⁴⁹ არ ინთება ჭერზე დამონტაჟებული ელექტრონათურა, რის გამოც მათ მაგიდის ნათურის შუქზე უწევთ მეცადინეობა. არ არის ინტერნეტის კსელი. სახლს წყალი მიეწოდება გრაფიკით, ამიტომ წყალს აგროვებენ ავზში, რომელიც განთავსებულია 15 კვ.მეტრ ოთახში, სადაც ჭერი და კედლები ნესტიანი და დაობებულია; სახლში არსებული ტემპერატურა არ აკმაყოფილებს მოთხოვნილ ნორმას.

რეკომენდაციები საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს სოციალური მომსახურების სააგენტოს:

- **უზრუნველყოფილ იქნეს იმ მცირე საოჯახო ტიპის სახლების რემონტი, კეთილმოწყობა, ინვენტარის შევსება, რომლებიც ვერ ქმნიან ბავშვებისთვის სათანადო საცხოვრებელ პირობებს.**

სტანდარტი 15 – უსაფრთხოება და სანიტარული მდგომარეობა¹⁵⁰

¹³⁹ ბათუმის, განათლების, განვითარებისა და დასაქმების ცენტრი; ბათუმი, 26 მაისის ქ. №106

¹⁴⁰ ასოციაცია „საქართველოს ეს–ო–ეს ბავშვთა სოფელი“ ამბროლაური; წერეთლის ქ. №8

¹⁴¹ ასოციაცია „საქართველოს ეს–ო–ეს ბავშვთა სოფელი“, ხონი, იპ.ხვიჩიას №28

¹⁴² ასოციაცია „საქართველოს ეს–ო–ეს ბავშვთა სოფელი“, ზესტაფონი, სოფელი კვალითი

¹⁴³ საქველმოქმედო ჰუმანიტარული ფონდი „ბრეს საქართველო“ ქუთაისი, კეკელიძის ქ. №26

¹⁴⁴ ასოციაცია „საქართველოს ეს–ო–ეს ბავშვთა სოფელი“ საჩხერე, სოფ. ბაჯითი

¹⁴⁵ ასოციაცია „საქართველოს ეს–ო–ეს ბავშვთა სოფელი“, ხონი, იპ.ხვიჩიას №28

¹⁴⁶ ა(ა)იპ საქველმოქმედო ფონდი „ჩემი სახლი“, თბილისი, ყიფშიძის ქ. №9ა

¹⁴⁷ „Divine Child Georgia“, მცხეთა, სოფელი გაღავანი

¹⁴⁸ ორგანიზაცია „პარტნიორობა ბავშვებისთვის“, რუსთავი, მე-11 მ/რ, 1–კორპ, მე-2 სად, მე-7 სარ. ბინა 40/21

¹⁴⁹ საქველმოქმედო ჰუმანიტარული ფონდი „ბრეს საქართველო“, თელავი, გრ. ორბელიანის №6

¹⁵⁰ საქართველოს მთავრობის 2014 წლის 15 იანვრის №66 დადგენილებით დამტკიცებული „ბავშვზე ზრუნვის სტანდარტები“-ს შესახებ ტექნიკური რეგლამენტი, სტანდარტი №15

მე-15 სტანდარტის¹⁵¹ მიხედვით ბენეფიციარები მომსახურებას იღებენ უსაფრთხო გარემოში, სადაც დაცულია სანიტარიული წესები; მომსახურების მიმწოდებელი ვალდებულია, მომსახურებისთვის განკუთვნილ ტერიტორიაზე შეინარჩუნოს სისუფთავე, ნაგავი შეინახოს დახურულ კონტეინერში, სპეციალურად ამისთვის გამოყოფილ ადგილას.

თბილისის ერთ-ერთი სააღმზრდელო დაწესებულების შენობის¹⁵² გარშემო ავტომობილების სარემონტო ცენტრია განთავსებული, სადაც დგას სარემონტო ავტომანქანები, მიმდინარეობს სამღებრო და სხვა აღდგენითი სამუშაოები, ნავთობით ირეცხება ძრავის ნაწილები, დგას მძაფრი სპეციფიური სუნნი. გარდა ამისა, იქვე, 80 მეტრის მანძილზე, მდებარეობს ავტომანქანების გაზით გასამართი პუნქტი.

მცირე საოჯახო ტიპის სახლების სველ წერტილებში ბავშვების კუთვნილი კბილის ჯაგრისები ყოველგვარი ჰიგიენურად დამცავი საშუალების და განმასხვავებელი ნიშნის გარეშე ინახება საერთო ღია ჭურჭელში. აქედან გამომდინარე, ადვილად შესაძლებელია კბილის ჯაგრისები ერთმანეთში აირიოს, ძირს ჩამოვარდეს ან სხვა გზით დაბინძურდეს, რაც საფრთხის შემცველია ჯანმრთელობისათვის.

ერთ-ერთი მსტ სახლის ეზოში¹⁵³ მოთავსებულია აზიური ტიპის საერთო სარგებლობის საპირფარეშო ჩამრეცხი ავზისა და ხელსაბანი ნიჟარის გარეშე. საპირფარეშოში არ არის ჰიგიენის შესაბამისი ნივთები. ამ სახლს, შხაპითა და უნიტაზით აღჭურვილი, 3,7 კვ.მეტრის ფართობის, საერთო სარგებლობის სველი წერტილი შენობაშიც აქვს, თუმცა, ზემოთაღნიშნული პირობების გამო, იკვეთება დამატებითი სანიტარიული კვანძის საჭიროება.

აღსანიშნავია ისიც, რომ მსტ სახლების უმეტესობაში სანაგვე ურნებს არა აქვს თავსახურავი. აღნიშნული ეხება როგორც სახლში, ისე ეზოში განთავსებულ სანაგვე ურნებს. მონიტორინგის დროს ქუთაისის¹⁵⁴ მცირე საოჯახო ტიპის სახლში სამზარეულოს კარებთან დაფიქსირდა ნარჩენებით სავსე უთავსახურო ნაგვის ურნები. ნაგვის ნაწილი იქვე ძირს ეწყო, რაც სანიტარიული წესების დარღვევას წარმოადგენს.

თბილისში მდებარე ორი¹⁵⁵ მცირე საოჯახო ტიპის სახლი განთავსებულია მეორე სართულზე, სადაც მოხვედრა გარე ღია კიბითაა შესაძლებელი. აღნიშნული კიბეები მოპირკეთებულია მეტლახით. კიბეები არ არის გადახურული და ბუნებრივი ნალექის დროს იზრდება კიბეზე ფეხის მოცურების რისკი.

მონიტორინგის დროს გამოვლინდა, რომ მთელ რიგ სახლებში არა აქვთ საევაკუაციო გეგმები ან არის¹⁵⁶, მაგრამ მოძველებულია. ხანძარსაწინააღმდეგო საშუალებები კი, უმეტეს შემთხვევაში,

¹⁵¹ საქართველოს მთავრობის დადგენილება №66; 2014 წლის 15 იანვარი; ტექნიკური რეგლამენტი - ბავშვზე ზრუნვის სტანდარტების დამტკიცების შესახებ.

¹⁵² „საქართველოს კარიტასი“, „იმედის სხივი“, თბილისი, ერისთავის ქ. №2;

¹⁵³ „თელავის განათლებისა და დასაქმების ცენტრი“, ახმეტა, ვაჟა-ფშაველას ქ. №1, პირველი შესახვევი ,

¹⁵⁴ საქველმოქმედო ჰუმანიტარული ფონდი „ზრეს საქართველო“, ქუთაისი; კველიძის ქ. №26;

¹⁵⁵ „საქართველოს კარიტასი“, თბილისი, ერისთავის ქ. №2 თბილისი, „საქართველოს კარიტასი“, „იმედის სხივი“, ერისთავის ქ. №2.

¹⁵⁶ ა(ა)იპ საქველმოქმედო ფონდი „ჩემი სახლი“, თბილისი, ყიფშიძის ქ. №9

არა თვალსაჩინო ადგილებზეა განთავსებული; აღმზრდელებსა და ბენეფიციარებს, პრაქტიკულად, არა აქვთ ინფორმაცია ბუნებრივი კატასტროფებისგან გამოწვეულ რისკებზე (საფრთხეებზე), მათი თავიდან არიდებისა თუ შემცირების შესაძლებლობებზე.

მონიტორინგის დროს ტელეფონით უზრუნველყოფილი არ იყო სოფელ გლდანში¹⁵⁷, გორსა¹⁵⁸ და ხაშურში¹⁵⁹ მდებარე სახლები. რუსთავში¹⁶⁰ მდებარე დაწესებულებაში ტელეფონი დერეფანშია დამონტაჟებული, საიდანაც მობილურ ოპერატორზე დარეკვა გათვალისწინებული არ არის. არის სახლები, სადაც უხარისხო ტელეტრანსლაციის გამო, ბავშვები ტელეგადაცემებს აღარ უყურებენ.¹⁶¹

რეკომენდაციები საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს სოციალური მომსახურების სააგენტოს:

- უზრუნველყოფილ იქნეს აღმზრდელების ტრენინგი ბუნებრივი კატასტროფების რისკების მართვის საკითხებთან დაკავშირებით;
- შემუშავდეს მცირე საოჯახო ტიპის ყველა სახლის საევაკუაციო გეგმა, რომელსაც გაეცნობიან როგორც აღმზრდელები, ისე ბენეფიციარები;
- უზრუნველყოფილ იქნეს მსტ სახლები ხანძარსაწინააღმდეგო საშუალებებით. ამ მიზნით სახლებში გამოიყოს საგანგებო კუთხე.
- უზრუნველყოფილ იქნეს ჰიგიენური პირობების დაცვის რეგულარული კონტროლი.

სტანდარტი 16 – მოთხოვნები პერსონალის მიმართ¹⁶²

ბავშვზე ზრუნვის სტანდარტების მე-16 მუხლის მიხედვით, მომსახურებაში ბენეფიციართა აღზრდა-განვითარებას უნდა ახორციელებდნენ საკმარისი რაოდენობისა და შესაბამისი კვალიფიკაციის თანამშრომლები.

მსტ სახლებში ინახება საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი წესით გაფორმებული ხელშეკრულებები აღმზრდელებთან, მათი კვალიფიკაციის დამადასტურებელი დოკუმენტაცია. მონიტორინგის შედეგად გამოვლინდა, რომ რამდენიმე მცირე საოჯახო ტიპის სახლში არ იყო წარმოდგენილი კვალიფიკაციის დამადასტურებელი დოკუმენტაცია¹⁶³ და არ იყო მსტ-ში ყველა აღმზრდელებთან გაფორმებული შრომითი ხელშეკრულება¹⁶⁴.

¹⁵⁷ „საქართველოს კარიტასი“, სოფელი გლდანი, 26 მაისის ქ. №418

¹⁵⁸ საზოგადოება „ბილიკი“, გორი, თავზიშვილის ქ. №20

¹⁵⁹ ხაშური, შოლას ქ. №1 ; ხაშური, იმერეთის ქ. №20; საზოგადოება „ბილიკი“

¹⁶⁰ „ბავშვი და გარემო“, რუსთავი, ბარათაშვილის ქ. №19/30

¹⁶¹ „ბავშვი და გარემო“, რუსთავი, ბარათაშვილის ქ. №19/30

¹⁶² საქართველოს მთავრობის 2014 წლის 15 იანვრის №66 დადგენილებით დამტკიცებული „ბავშვზე ზრუნვის სტანდარტების“ შესახებ ტექნიკური რეგლამენტი, სტანდარტი №16

¹⁶³ ასოციაცია „საქართველოს ეს-ო-ეს ბავშვთა სოფელი“, ამბროლაური, წერეთლის ქ. №8

¹⁶⁴ ასოციაცია „საქართველოს ეს-ო-ეს ბავშვთა სოფელი“, ზესტაფონი, სოფელი კვალითი

ახლად დანიშნულ აღმზრდელთა უმეტესობას არ აქვს გავლილი გადამზადების კურსი.¹⁶⁵ აქედან გამომდინარე, მათი დიდი ნაწილი არ ფლობს სრულ ინფორმაციას ბავშვებთან მუშაობის მეთოდის და სახლის საქმიანობის მარეგულირებელი პროცედურების შესახებ.

აღმზრდელთა ნაწილს გავლილი აქვს გადამზადება ისეთ სფეროებში, როგორიცაა: „ჯანმრთელობის საკითხების ჩართვა ბავშვზე ზრუნვის რეფორმაში“, „ადამიანით ვაჭრობის (ტრეფიკინგის) პრევენცია“, „ბავშვზე ზრუნვის საკითხებში მცირე საოჯახო ტიპის სახლის მზრუნველთათვის“, „პირველი დახმარების სასწავლო სემინარი“, „ბავშვთან და ოჯახთან მუშაობის ინდივიდუალური გეგმის მეთოდი“, „მცირე საოჯახო ტიპის სახლები – ნაბიჯი დეინსტიტუციონალიზაციისკენ საქართველოში“, „როული ქცევის მართვა და სტრატეგიები ინდივიდუალური განვითარების გეგმის მენეჯმენტი“.

ბათუმის მსტ¹⁶⁶ სახლში დაფიქსირდა მხოლოდ „მსტ სახლებისა და ბავშვთა დღის ცენტრების პერსონალისათვის“ ტრენინგის გავლის დამადასტურებელი სერთიფიკატი.

კვლავ პრობლემად რჩება პერსონალის ადეკვატური ანაზღაურება და შრომის პირობები.¹⁶⁷ მძიმე სამუშაო პირობების გამო, სახლებში ხშირია პერსონალის ცვლა.

აქვე უნდა აღვნიშნოთ, რომ აღმზრდელებს არ აქვთ გავლილი ტრენინგები დოკუმენტაციის წარმოების საკითხებზე. მონიტორინგის შედეგად გაირკვა, რომ მსტ სახლებში დოკუმენტაცია ბავშვზე ზრუნვის სტანდარტების შესაბამისად არ იწარმოება.

რეკომენდაციები საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს:

- განხორციელდეს მსტ სახლებში დასაქმებული პირების რეგულარული საკვალიფიკაციო ტრენინგები და თემატური გადამზადების კურსები.
- უზრუნველყოფილ იქნეს მცირე საოჯახო ტიპის სახლებში დასაქმებული პერსონალი ადეკვატური შრომითი ანაზღაურებით.

¹⁶⁵ ა(ა)იპ ასოციაცია „მომავლის სხივი“, ლანჩხუთი, სოფელი ლესა.

¹⁶⁶ ბათუმის განათლების, განვითარებისა და დასაქმების ცენტრი, ბათუმი, 26 მაისი ქ. №106

¹⁶⁷ იხ. სახალხო დამცველის 2012 წლის საპარლამენტო ანგარიში, გვ.253–254.